

Vindkraftspark Norra Vedbo

Arkeologisk utredning etapp 1 inför vindkraftsetablering
inom Bälaryds, Haurida, Järsnäs, Lommaryds och
Svarttorps socknar i Aneby och Jönköpings kommuner,
Jönköpings län

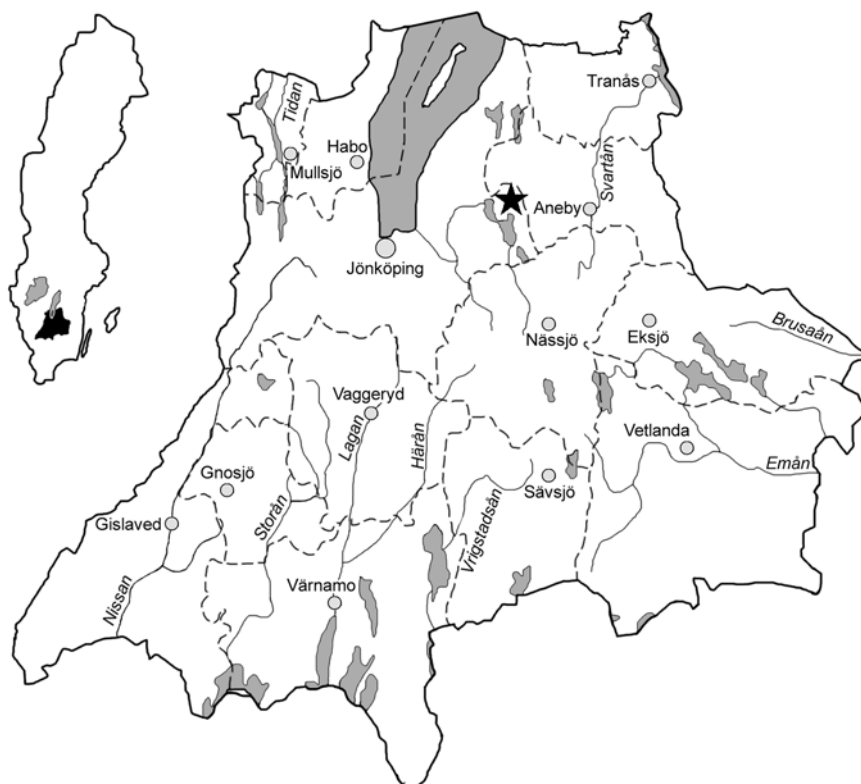
Vindkraftspark Norra Vedbo

Arkeologisk utredning etapp 1 inför vindkraftsetablering inom Bälaryds, Haurida, Järsnäs, Lommaryds och Svarttorps socknar i Aneby och Jönköpings kommuner, Jönköpings län

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

Arkeologisk rapport 2012:08

Ådel Franzén, Anders Franzén och Jörgen Gustafsson

Rapport, foto och ritningar: Anders Franzén, Ådel Franzén och Jörgen Gustafsson
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
Ur karta © Lantmäteriet. Medgivande MS2007/04833.

ISSN: 1103-4076

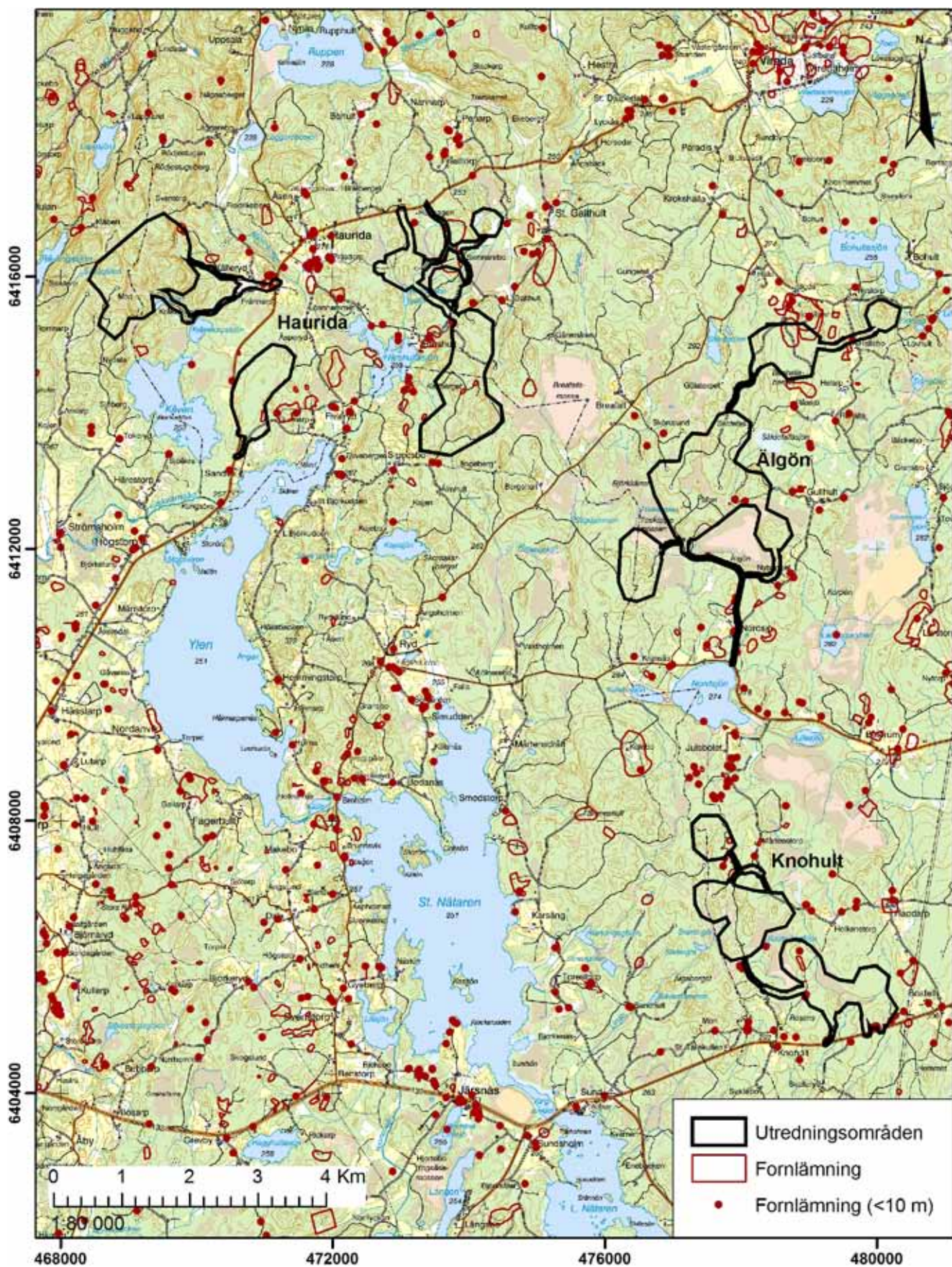
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2012

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Fornlämnings- och kulturmiljö.....	6
Tidigare undersökningar.....	7
Resultat.....	7
Översiktlig kartanalys av vindkraftparkerna	7
Knohultsgruppen.....	8
Älgögruppen.....	8
Hauridagruppen	8
Landskapsbilden och Åsens by.....	10
Kartstudie.....	11
Byggnadsstudie.....	12
Bebyggelsen.....	12
Byggnader med ett särskilt kulturhistoriskt värde	14
Fältinventering	14
Agrara lämningar - fossil åkermark.....	15
Bebyggelselämningar	16
Kolningsanläggningar.....	17
Gravar	17
Färdvägar	17
Fångstgrop	17
Plats med tradition.....	17
Gränsmärke.....	17
Sammanfattning.....	18
Åtgärdsförslag.....	19
Administrativa uppgifter.....	20
Referenser.....	21
Tryckta källor	21
Kartunderlag.....	21

Bilagor

- Bilaga 1. Tabell med forn-/kulturlämningar
- Bilaga 2. Kartor med forn-/kulturlämningar

FIGUR 1. Utdrag ur terrängkartan med fornlämningar (röda markeringar med nummer enligt digitala fornminnesregistret, FMIS) och utredningsområdena inlagda. Skala 1:80 000

Inledning

Jönköpings läns museum utförde under hösten 2011 en arkeologisk utredning etapp 1 med anledning av planerad byggnation av vindkraftspark i Bälaryds, Haurida, Järsnäs, Lommaryd och Svarttorps socknar i Jönköpings län. Områdena omfattade ca 1 140 hektar och beställare var VindIn AB.

Fältinventeringen utfördes av Jan Borg, Jörgen Gustafsson, Ingvar Røjder och Anna Ödeén. Kartanalysen har utförts av Ådel V. Franzén och den bebyggelsehistoriska analysen av Anders Franzén. Fält- och rapportansvarig var Jörgen Gustafsson vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Målsättningen med utredningen är att fastställa förekomst av fasta fornlämningar och kulturlämningar och utröna om dessa berörs av den planerade exploateringen.

Metodiskt har utredningen gjorts i följande steg: kart- och arkivstudie, fältinventering och rapport.

I samband med kart- och arkivstudien studerades befintligt kartmaterial genom lantmäteriets webbtjänst. Kartmaterialet är från 1600-talet och fram till nu. För ett urval av kartorna justerades skal- och vinkelfel så att de äldre kartorna kan jämföras mot dagens.

Fältinventeringen har genomförts på så sätt att hela utredningsområdet har genomsökts och de påträffade forn- och kulturlämningarna har registrerats med hjälp av handdator med inbyggd GPS. I handdatorerna har bland annat ortofoto och ekonomisk karta från 1950-talet funnits som underlag.

Topografi

Utredningsområdena ligger i kuperad terräng med höjder på upp till omkring 300 meter över havet och med omkringliggande mossmarker och sjöar på ca 250 meter, och högre, över havet. Berggrunden består till största delen av yngre granit och kvartssyenit. I söder utgörs en smärre del av en äldre gnejsig granit. Även inslag av diorit och gabbro finns i området. Jordarten utgörs av morän som mestadels är mycket tunn och även lämnar kalt berg i dagen (SGU 1989a, 1989b). Stora delar av terrängen är storblockig och i många fall svårframkomlig. Områdena är till största delen skogbeväxta, främst med gran och tall, men även med inslag av lövträd.

I anslutning till utredningsområdena finns ett tiotal sjöar, där Stora Nätaren, Ylen, Kåven och Nordsjön är de fyra största.

Figur 2. Nypåträffad gränssten (ao338) i Hauridaområdet. Stenen ligger inte på någon idag gällande gräns, ej heller på någon gräns som finns i det historiska kartmaterialet. Detta betyder att stenen representerar en ålderdomlig gräns.

Fornlämnings- och kulturmiljö

De kända forn- och kulturlämningarna inom utredningsområdet utgörs av lägenhetsbebyggelser i form av torp och backstugor (RAÄ Bälaryd 288, 290, 291, 292, Haurida 71); fossil åker (Bälaryd 161, 249, 298, Haurida 92, 101, Järnsås 126, 148, Lommaryd 243:1, 243:2, 350); skogsbrukslämningar efter kolning (Bälaryd 239, 260); en hägnad – stenmur (Bälaryd 294); väghållningsstenar (Bälaryd 90:1, 90:2, 92); en fornlämningsliknande bildning – en hög (Haurida 33); en hällristning (vid vilken man även hittat ben och kol, Haurida 45); borttagen hög (Lommaryd 89:1); fossil åker (Lommaryd 344, 394, 396, 397); kvadratisk stensättning (Lommaryd 96); brott/täkt (Lommaryd 404) samt lägenhetsbebyggelse (Lommaryd 255). Strax utanför utredningsområdet finns bland annat järnåldersgravar och gravfält med stensättningar, rösen och domarringar.

Tidigare undersökningar

En kulturhistorisk förstudie utfördes av Jönköpings läns museum 2004 för Sydkrafts naturgasledning (JLM rapport 2004:13). Den berörde stora delar, 270 hektar, av det område som här kallas Älgön. Samma år genomfördes också en utredning etapp 1 i samband med den planerade gasledningen. En korridor med en bredd på 100 meter inventerades och berör i detta fall en del av området på fastigheten Älgön (JLM rapport 2005:2), där lägenhetsbebyggelse och fossil åkermark påträffades.

Resultat

Översiktlig kartanalys av vindparksområdena

Vindkraftsparken inom Haurida, Lommaryds, Järnsnäs, Svarttorps och Bälaryds socknar är mestadels belägen i områden som under historisk tid har varit skogs- och utmark till byar och gårdar i området. I dag ligger bebyggelse och det som är kvar av inägomark, framför allt åker, vall och betesmark närmast som öar i tät planterad granskog. Från 1600-talets mitt och framåt visar storskaliga kartor från utredningsområdet ett landskap som också präglats av skog och utmark, men av en helt annan karaktär än den vi ser idag. Framför allt har landskapet tidigare präglats av större öppenhet där få bestånd av högväxt barrskog har ingått i ett mosaikartat halvöppet landskap. De områden som i äldre kartor betecknas som hagmark bör till exempel ha bestått av spridda träddungar, medan ängarna har haft ett större inslag av lövträd, formade av hamling för lövfoder.

Dagens landskap är således karaktärsmässigt annorlunda och kan på flera ställen beskrivas som ett monolandskap med planterad granskog eller åker. Däremellan finns på sina ställen fortfarande övergångszoner präglade av halvöppenhet till följd av betesverksamhet, men dessa zoner utgör endast en reminiscens av vad som en gång präglade större delen av utredningsområdet. I det följande skall en övergripande historisk-geografisk analys göras av de tre vindparksgrupperna. Generellt kan dock sägas att Norra Vedbo drabbades hårt av den senmedeltida agrarkrisen och historikern Käthe Bååth fastställde i sin avhandling från 1983 att ödeläggelsen mellan 1350 och 1480 kan ha uppgått till 38% av bebyggelsen. Flera ödegårdar kom att återbesättas under den kolonisation som skedde i området under 1500-talets andra hälft då Vasakungarna aktivt främjade en nybyggarpolitik. Icke desto mindre kom de flesta ödelagda enheter att förbli obebyggda varför det inom undersökningsområdet kan finnas flera lämningar efter gårdar upptagna under sen järnålder eller tidig medeltid i form av fossil åkermark och husgrunder.

De ödelagda gårdarnas mark kom dock att användas som beteshagar och ängar till omkringliggande gårdar som i vederlag betalade en skatt för rättigheten att använda de så kallade ”utjordarna”.

Knohultsgruppen

Mellan Knohult i söder och Mårtenstorp i norr är utredningsområdet beläget i mark som domineras av mossar och sankmarker och som kan betraktas som områden där man inte i första hand har bosatt sig. Knohult har ett tidigt omnämnande från 1380 och ortnamnet innehåller förleden *knoe* i betydelsen upphöjning, och kanske säger något om en kuperad topografi i området. Större delen av Knohultsgruppen är belägen inom fastigheten Knohult som troligen är en primär enhet i området. Mårtenstorp omnämns 1574 och Holkentorp (Holmstenstorp) år 1551.

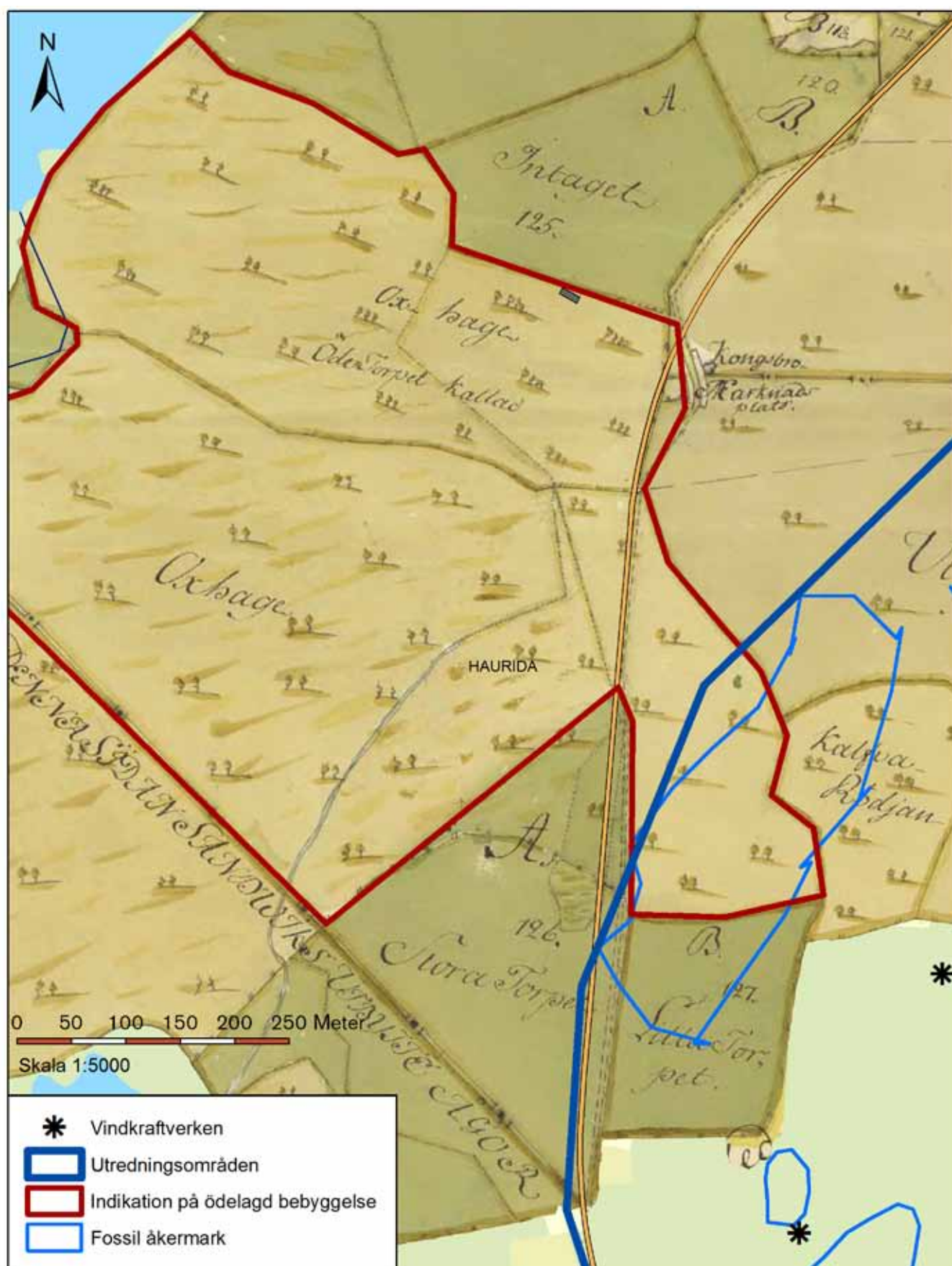
Älgögruppen

En översiktlig analys av ortnamnen visar att området mellan Nordsjö/Nordsjötorp i Bälaryds socken och upp mot Nystorp i Lomma-ryds socken består av gårdar med relativt sena omnämnan, kring 1539–1550. Undantag utgör just Nystorp med första omnämnande 1401 och Boda med skriftliga belägg kring år 1300 (Agertz 2008). Ortnamnens uppdykande i materialet ger endast en fingervisning om områdets kolonisationshistoria, men utifrån områdets topografiska förutsättningar, många sankmarker och en relativt kuperad topografi kan konstateras att en relativt sen kolonisation har skett i området. Även ortnamnen ger antydningar om landskapets karaktär. Nordsjö skrevs ursprungligen Morsjøtorp, där *mor* syftar till sumpig granskog (ibid), medan Nystorp har förleden *niudh* i betydelsen klump eller höjd. Namnen Boda och Bodhult innehåller bod-förleden som Agertz tolkar i betydelsen förvaringsbod, till exempel hölador eller andra ifrån den ursprungliga bebyggelsen belägna förvaringshus. Den planerade vindkraftparken berör flera fastigheter, men endast ett fåtal av dessa har kartbelägg varför en detaljanalys av landskapet under perioden 1700–1900 inte har gått att genomföra utom för Nordsjöområdet. I Nordsjö vittnar anteckningar i storskifteskartan från 1726 om ett eventuellt tidigare gårdsläge som antingen lagts öde eller där gården har flyttats in till en gemensam bytomt (Gullhultalyckorna, jg221).

Hauridagruppen

De tre områdena som ingår i Hauridagruppen är mestadels belägna i utmark präglad av sankområden och kuperad topografi. Icke desto mindre präglas läget nära ett sockencentrum av en mer komplex fornlämningsbild. Framför allt är det tillfartsvägarna till vindparksområdena som mynnar i dagens hävdade inägor.

Utifrån historiska omnämnan kan man se hur en bygd växer fram med Haurida by centralt med belägg från 1370-talet. Agerz

Figur 3. Området med röjningsrösen (ao335) sammanfaller med mark som tillhört ett ödelagt torp eller gård. Detta kan man utläsa ur storskifteskartan över Fränarp, 1764. Det kunde också konstateras att röjningsrösen av äldre karaktär fanns inom området.

menar att socknen, som omtalas kring 1310 har tagit namn av bebyggelsen vilket visar att området varit bebott senast kring 1200-talets slut. Ortnamnet Haurida eller Hagrydh beskriver en inhägnad rökning, en inägomark omgiven av gårdsgårdar. Fråstorp eller Fröstenstorp omnämns 1321 och Frännarp eller Frendatorp omnämns 1344. Övriga gårdar och byar som ingår i denna grupp, Sandvik, Prästtorp, Skinnrebo, Galthult m fl dyker upp i jordeböckerna från 1539 och framåt. Dessa gårdar är mestadels frälse- och kyrkoägda vilket betyder att sannolikheten att de dyker upp i diplommaterialet är större än om de varit skattehemman. Gårdarna som finns med i mantalet över Norra Vedbo från 1539 antecknas inte som nybyggen. De bör ha etablerats senast under senmedeltid.

Landskapsbilden och Åsens by

I allmänhet kan konstateras att vindkraften gott kan inkluderas i landskapet som idag framför allt präglas av skoglig stordrift och redan kan betecknas som ett industrilandskap. Vad gäller riktlinjer för ljudliga störningar finns regleringar som vindkraftsbolagen är ålagda att följa. Annorlunda är det med det visuella intryck vindkraftverken utgör. Vindkraftverk som etableras i skogsmark är ofta över 100 meter höga och kommer att synas från flera ställen i landskapet. På det stora hela är detta sällan ett problem eftersom vindkraft i dag har blivit en del av vardagslandskapet. Ingen förvånas av att se ett vindkraftverk och den initiala oron för att snurrande vingar skulle ta fokus från till exempel vägen vid bilkörning har visat sig överdrivna.

Icke desto mindre finns ett område i Haurida socken som helt bör undantas för vindkraft inom den visuella räckvidden. Åsens by utgör ett riksintresse för kulturmiljövården till följd av sin välbevarade bebyggelse- och tomtstruktur. Byn kom under 1990-talet att restaureras både till hus och inägomark. Byn med sitt myller av smålandsgårdsgårdar, bökande svin och fågata omkransad av hamlade träd utgör i dag ett musealt landskap med stort pedagogiskt innehåll. Museilandskapet kring Åsens by skall ge besökaren intrycket av att gå in i ett landskap som det kan ha tett sig kring år 1900.

Aneby kommun och andra aktörer garanterar byns fortlevnad som ett levande jordbruklandskap och genom sitt arbete med Åsens by har man skapat ett av landets mest besökta turistmål. Det är av största vikt att synfältet kring Åsens by fredas från vindkraftverk. Det finns givetvis visuella intryck som man inte kan radera ut från ett museilandskap, som överflygningar, tät planterad granskog etc, men att infoga nya strukturer inom synfältet från Åsens by bör man avstå ifrån. Det är därför av vikt att vindkraftsbolaget presenterar en modell där vindkraftverkens visuella exponering mot Åsens by framgår tydligt. I samråd med Aneby kommun, länsstyrelsen och länsmuseum kan man i nästa steg försöka hitta alternativa placeringar om det visar sig att vindkraftverken syns från riksintresset och besöksområdet Åsens by.

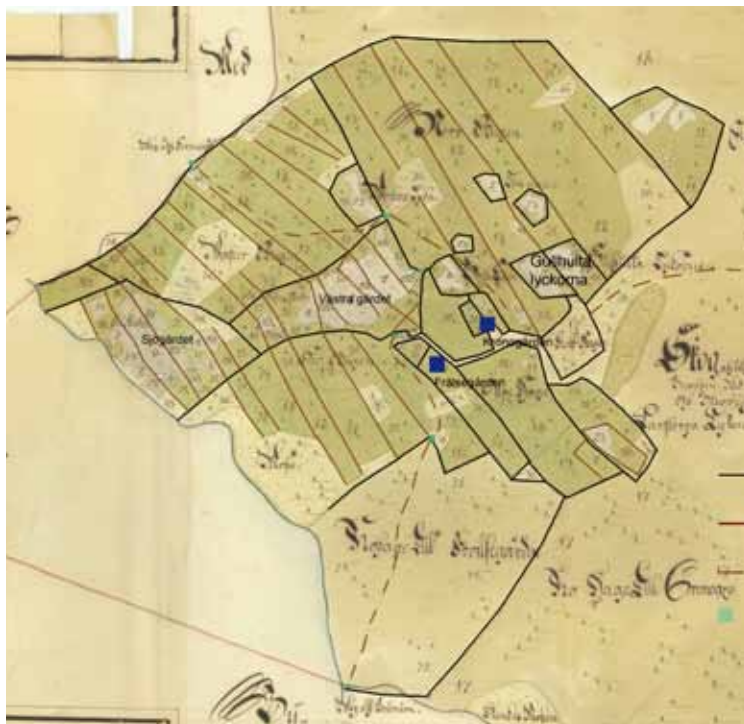
Kartstudie

De nyupptäckta områdena i Haurida- Bälaryd och Älgögruppen består mestadels av fossil åkermark i form av röjningsröseområden. De flesta av dessa är belägna i den del av landskapet som från medeltid och framåt varit skog- och utmark. De fossila lämningarna kan spegla olika bruk.

De kan vara förhistoriska och spegla jordbruk från tiden före den tidigmedeltida kolonisationsvågen. Avsaknaden av gravar inom eller i anslutning till områdena kan dock indikera att områdena är yngre.

Flera röjningsröseområden tvärsar by och sockengränser, vilket kan tas som argument för att röjningsröseområdena är upptagna innan gränserna tillkom, senast under senmedeltid. Områdena kan också spegla svedjeverksamhet där gårdar i intill varandra liggande byar har bildat svedjebolag och svedjat över gränserna i utmarken under medeltid och framåt (Vestbö-Franzén 2004).

Vi vet att den medeltida agrarkrisen ledde till en kraftig tillbakagång i antalet gårdar i Norra Vedbo under senmedeltid (Käthe Bååth 1983, Lars-Olof Larsson 1970). En ödeläggelse på upp till 40% av alla bebyggelseenheter har skett under en period mellan ca 1350 och 1480. Ödeläggelsen i Haurida socken har undersökts av Fredrik Engman och Johanna Alton, varvid kunde konstateras att flera områden med fossil åkermark även innehöll diffusa spår efter bebyggelse som troligen var medeltida (Engman & Alton, 1994). I grannsocknen Vireda har en bebyggelse lämning som ödelagts två gånger, under senmedeltid och efter 1620, undersökts, vilket visar på en stor bebyggelse- och odlingsdynamik i området (Vestbö-Franzén 2004). Om den fossila åkermarken kan misstänkas tillhöra bebyg-

Figur 4. Gullhultalickorna, plats med tradition (jg221). Detta namn indikerar att marken har tillhört en sedan länge ödelagd gårdsenhet. Eftersom storskifteskartan är från 1727 är gården eller torpet äldre, kanske till och med medeltida

gelseenheter som lagts öde under medeltid eller under tidigrefor-matorisk tid bör de definieras som fast fornlämning.

Svedjeverksamhet kan beläggas i Norra Småland från ca år 1330 och kom att bli ett bestående extensivt odlingssätt när granen blev skogsbildande träd. Ur källor som kartor, domboksmaterial och syneprotokoll kan svedjandets omfattning och organisation utläsas. I motsättning till finnsvedjandet har man i Småland lagt upp rösen i samband med svedjandet, inte minst som ytorna efter råg- och rovodling kom att användas som slåttermark under ett par år. Svedjeodlingar kan representera både medeltida odling och 1700-talsodling och det kan vara svårt att okulärt utläsa om rösena är av äldre eller yngre datum. Svedjeodlingen var en del av ett infield-outfield jordbruk som man sällan kan fånga upp i de äldre kartorna, där svedjandet utgjorde ett extensivt produktionskomplement till den spannmålsproduktion som skedde i inägomarken.

Slutligen finns givetvis de röjningsrösen som togs upp i samband med etableringar av torp under perioden ca 1680–1850. Dessa områden är ofta lätta att identifiera eftersom rösena är toppigare och inte har ”satt sig” på samma sätt som äldre rösen. Eftersom Riksantikvarieämbetet numera anser att torp som går ner i 1700-tal ska markeras som fast fornlämning gäller detta givetvis även torpens produktionsmark.

Byggnadsstudie

Bebyggelsen

Det aktuella området är beläget inom en bebyggelsezon som i väster närmar sig Grännatraktens fullåkersbygd och i öster det sydsvenska höglandets tätare skogsområden. Jämfört med agrarbebyggelsen längre västerut med större byar är de ensamliggande gårdarna mer framträdande här. Spannmålsodling och boskapsskötsel har varit de dominerande grenarna inom agrarnäringen.

Utredningsområdet omfattar i hög grad ensamliggande gårdar. De bybildningar som förekommer är måttliga i storlek och grupperar sig på lite olika sätt. Den i norra Småland vanligt förekommande radbyn med 2–6 gårdar utefter en väg förekommer och det tydligaste exemplet var en gång i tiden Knohult (Bälaryds socken), vars bybebyggelse emellertid är belägen strax utanför utredningsområdet. Denna by omfattade två jordebokshemman och bytomten reglerades vid ett storskifte 1788 för att åter igen omarronderas vid ett laga skifte 1856–58. Som en följd av storskiftet kom bybebyggelsen att ligga väl samlad på en plats som i dag motsvarar det södra hemmanets ladugårdsplan. Större delen av delägarnas byggnader låg utefter den nord-sydgående vägen mot Svallebo. Laga skiftet innebar en genomgripande utflyttning med utflyttningsskyldighet för en majoritet av gårdarna.

Som kontrast till denna strukturerade radby kan nämnas byn Kråketorp (Haurida socken). Ett stenkast nordväst om Kråketorpssjön utefter vägen låg vid tiden för laga skifte på 1880-talet Kråketorps bybebyggelse ungefär som den ligger i dag. En annan by som ger ett heterogent intryck är Nordsjö i Bälaryds socken. Byn bestod vid storskiftet 1810 av två hemman, men vid laga skifte 1856–57 hade antalet hemman ökat till fyra. Denna bys glesa och spridda karaktär är bevarad även om bebyggelsen genomgått en del förändringar.

Som en mellanform i jämförelse med reglerade radbyar och utsträckta vägbyar kan byn Frännarp (Haurida socken) nämnas. Vid tiden för laga skifte omkring 1860 var detta en gyttrig by med fem delägare. Byns då största boningshus, en tvillingstuga i två plan, beskrevs i skifteshandlingarna och den är fortfarande bevarad och angiven som kulturhistoriskt värdefull byggnad i kommunens kulturhistoriska utredning (Objekt 21, Frännarp 2:9, Haurida socken). I byn ingår även en ålderdomlig, utvändigt omålad enkelstuga samt en ålderdomlig ladugård.

Utredningsområdet omfattar i allt väsentligt obebyggd mark. Bykärnorna med deras bebyggelse är i regel belägna utanför utredningsområdets gränser. Enstaka byggnader kan däremot ibland

Figur 5. Knochults by i Bälaryds socken genomgick laga skifte på 1850-talet och en hel del utflyttningar skedde till nya tomtlägen. Fram till 1850-talet låg bykärnan ungefär där den stora ladugården ligger i dag.

Figur 6. Frännarps by sydväst om Haurida kyrkby omfattar byggnader från olika tider. Tvillingstugan i den södra delen har tidigt uppmärksammats. Bilden visar en ålderdomlig och ovanligt bred ladugård till höger och en lika ålderdomlig, omålad enkelstuga strax till vänster.

Figur 7. På en höjd väster om Haurida kyrkby ligger kaptensbostället Källeryd. Mangårdsbyggnaden är mer storslagen än flertalet andra bostadshus i socknen.

också vara belägna enskilt i ängs- eller skogsmark. Inom vissa områden av Småland har ängsladorna varit vanliga. Deras funktion var att man under de hektiska sommarmånaderna undvek att transportera de perifera ängarnas hö hem till gården, utan i stället lagrade det i en enkel lada i anslutning till ängen och avvaktade med hemtransporten till vintern. Då hade man tid till detta och slädtransport kunde ske på ett praktiskt sätt.

Ängslador tycks ha en tydligt östlig utbredning i Småland och inga spår efter ängslador har påträffats inom utredningsområdet, vare sig i det äldre kartmaterialet eller i fält.

Det är inte ovanligt att även andra byggnader placerades utanför bykärnan. Detta gäller främst badstugor för linberedning och smedjor. Lommaryds socken inte långt ifrån utredningsområdet omnämns 1770 som en socken med linnevävnadsproduktion för avsalu. Något belägg för en smedja har påträffats i lantmäterimaterialet, men dess belägenhet har inte kunnat fastställas.

Byggnader med ett särskilt kulturhistoriskt värde

De kommuner som berörs av utredningsområdet har alla genomfört bebyggelseinventeringar, som pekar ut byggnader som har ett särskilt kulturhistoriskt värde. Inga sådana utpekade byggnader är belägna inom utredningsområdena, men det område som ligger längst upp i nordväst har två utpekade objekt i sin omedelbara närhet. Det första är kaptensbostället Källeryd, objekt nr 22 i Aneby kommun, Källeryd 1:5 i Haurida socken. Gårdsanläggningen består främst av den utpekade mangårdsbyggnaden från 1830, som med bland annat sin volym och sina många halvmåneformade fönster anger att det är frågan om en byggnad med hög status.

Den andra anläggningen som ligger helt nära utredningsområdets i nordväst är objekt nr 21 i Aneby kommun, Frännarp 2:9 (tvillingstuga) i Haurida socken, vilket nämnts ovan. Frännarps by består av blandad bebyggelse. Utöver den utpekade tvillingstugan finns även en ålderdomlig enkelstuga och ladugård i byn. Ladugården har eftersatt underhåll och ligger inom utredningsområdet. Båda dessa byggnader kan ha ett särskilt kulturhistoriskt värde, som bör utredas vidare.

Fältinventering

Hela utredningsområdet har inventerats i syfte att finna nya forn- och kulturlämningar. I de fall en lämning sträcker sig utanför utredningsområdet har dessa i vissa fall avgränsats för att få en fullständig beskrivning av lämningen, men i andra fall, då lämningen har sträckt sig långt utanför utredningsområdet har de ej avgränsats. Resultatet av inventeringen presenteras i tabellform, en för varje delområde (se bilaga 1), och i kartor (se bilaga 2).

I samband med inventeringen ges en antikvarisk bedömning som utgår från Riksantikvarieämbetets praxis. Denna ligger till grund

för tolkningen av vad som berörs enligt Kulturminneslagen. Notera att även annan lagstiftning kan beröra lämningar, till exempel Miljöbalken, Skogsvårdslagen och Plan- och bygglagen. De påträffade lämningarna har getts följande status:

Fast fornlämning är lämningar som vid registreringstillfället bedömts omfattas av skydd enligt Kulturminneslagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fast fornlämning krävs att den är från forna tider, att den tillkommit genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven.

Bevakningsobjekt innebär att man vid inventeringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fast fornlämning eller inte. Fornlämning med denna bedömning måste därför, efter länsstyrelsens beslut, alltid kontrolleras ytterligare före markgrepp. Exempelvis kan det röra sig om boplatser där fyndmaterialet är så knäppt att inventaren inte varit övertygad om att platsen ska bedömas som boplat. Bevakningsobjekt har också använts för fornlämningar där det exakta läget för lämningen varit osäkert. Bytomter, som normalt bedöms som fast fornlämning, har bedömts som bevakningsobjekt när de fortfarande är i bruk.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som enligt rådande praxis vid registreringstillfället inte utgör fast fornlämning men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för sådana lämningstyper som vanligen inte betecknas som lämningar, t. ex. Fyndplats, Plats med tradition och Fyndsamling.

Inom ramen för utredningen har 102 nya lämningar påträffats. I Knohultsområdet påträffades 21 lämningar, i Älgöområdet 39 och i Hauridaområdet 42 stycken. Av dessa har tio bedömts som fasta fornlämningar, fyra i området Älgön och sex i området Haurida. Tio befintliga lämningar har vid inventeringstillfället bedömts vara större än dess tidigare registrering, varav två i Knohultsområdet, en i Älgöområdet och tre i Hauridaområdet.

Agrara lämningar - fossil åkermark

Den vanligaste kategorin är lämningar efter odling. Till kategorin agrara lämningar räknas *område med fossil åkermark*, *fossil åker*, *hägna*d och *röjningsröse*. I vissa delar av områdena har terrängen varit mycket blockrik. På dessa ställen har utnyttjandet av marken för odling varit minimalt. På övriga mindre blockrika områden har små åkrar tagits upp där terrängen så tillåter. Dessa åkrar kan ibland ligga långt från närmaste bebyggelseenhet. Spåren syns i form av röjningsrösen och stenmurar där stenen från åkrarna lagts upp. De flesta påträffade områden har bedömts vara av yngre karaktär utifrån närhet till torp och gårdar samt hur röjningsrösen ser ut och områdenas storlek. Utöver de registrerade lämningarna finns också åkrar, med tillhörande röjningsrösen, som idag är övergivna men som var uppodlade på 1950-talet. Dessa syns tydligt på den

Figur 8. Område med röjningsrösen av äldre karaktär (jg323).

ekonomiska kartan varför dessa inte registrerats.

Fyra av de nypåträffade områdena med röjningsrösen har registrerats som fast fornlämning. Två av dessa, Älgön ao215 och Haurida jg323 bedömdes enbart utifrån form och karaktär på rösena medan Haurida ao335 (figur 3), visade på ytterligare indikationer i det äldre kartmaterialet. Stora delar av detta röjningsröseområde låg enligt storskifteskartan från 1763 inom området för ödelagt torp/gård, vilket indikerar att rösena är betydligt äldre än 1700-tal, kanske till och med medeltida. Även Haurida jg321, bedömdes utifrån det äldre kartmaterialet samt utseende, som fast fornlämning.

Bebyggelselämningar

Endast tre ej tidigare upptäckta lägenhetsbebyggelser har påträffats. (ao211, ao221 och ir219).

Torpet ao211 på området Älgön är värt att nämnas eftersom det ligger i en miljö med flera andra lämningar som kan relateras till torpet; fossil åker (ao212), fångstgrop (ao222), vägbank fösedd med vallar på var sida (jg216, jg217) samt en mossodling (jg219). Dessa lämningar är väl sammanhållna och utgör en bevarandevärd miljö.

Kolningsanläggningar

Kolningslämningar brukar vara karaktäristiska för den här typen av utmarksområden. Sammanlagt har 14 lämningar påträffats som är förknippade med kolning varav tre klassades som fast fornlämning. Dessa tre bestod av *kolningsgropar* (Älgön, jg216 och jg325, Haurida, jg326), vilka kan vara indikationer på att järnframställningsplatser finns i närområdet, någon sådan har dock inte identifierats trots idogt sökande. Övriga kolningsanläggningar består av kolbottnar efter så kallade resmilor och i flera fall finns en kolar-kojgrund i anslutning till kolbotten eller kolbottnarna. Vad som utmärkte kolarkojorna i flera av fallen var att spismursrösen var ovanligt väl bevarade.

Gravar

En grav som tidigare ej varit känd påträffades inom Älgöns utredningsområde (ir211). Graven är en välbevarad kvadratisk stensättning, ca 10 x 10 m och dateras till den äldre delen av järnåldern. Den ligger i transportkorridoren till det nordligaste verket i området.

Färdvägar

Längst i söder i Knohultsområdet påträffades en vägbank (jg101). Vägbanken hänger ihop med en väg som brukas än i dag. Men på platsen för den uppbyggda banken är vägen tydligt ur bruk. Vägen finns på storskifteskartan för Knohult, 1787 vilket tyder på att vägen är mycket gammal, kanske till och med medeltida.

Fångstgrop

En fångstgrop (ao222) påträffades på området Älgön. Den var kallmurad och 1,7 m djup. Gropen ligger i anslutning till en befintlig torpmiljö (ao211).

Plats med tradition

På Älgöns södra del påträffas namnet "Gullhultalyckorna" i det äldre kartmaterialet (ägomätning 1727, E25-30:1). Namnet tyder på en ödelagd gårdsenhet (jg221)

Gränsmärke

Ett gränsmärke (ao338) i form av en rombisk sten påträffades i Hauridaområdet. Stenen överensstämmer inte med några kända gränser från nyare eller äldre kartor vilket indikerar en avsevärt äldre gräns varför den också har registrerats som fast fornlämning.

Figur 9. Strax intill en stor kolbotten låg denna kolarkoja med ett välbevarat spismursröse, dock kraftigt övermosat (jg215).

Figur 10. Fångstgrop (ao222) påträffad i området Älgön i anslutning till en torpmiljö. Gropen var ca 1,7 m djup och kallmurad i 7-8 skift.

Sammanfattning

Jönköpings läns museum har under hösten 2011 genomfört en arkeologisk utredning etapp 1 inom Bälaryds, Haurida, Järnsnäs, Lommaryds och Svarttorps socknar i Aneby och Jönköpings kommuner. Utredningen föranleddes av planerad etablering av en vindkraftspark.

Totalt har ca 1 140 hektar utretts genom en kart- och arkivstudie, fältinventering samt landskaps- och bebyggelseanalys. Området karaktäriseras av blockrika hållmarker med mellanliggande moss- och myrmarksområden.

Från 1600-talets mitt och framåt visar kartanalysen ett landskap som präglats av skog och utmark, men av en helt annan karaktär än den vi ser idag. Framför allt har landskapet tidigare präglats av större öppenhet där få bestånd av högväxt barrskog har ingått i ett mosaikartat halvöppet landskap. Dagens landskap är annorlunda och kan överlag beskrivas som ett ensamtat monolandskap med planterad granskog eller åker. Däremellan finns på sina ställen fortfarande ett halvöppet beteslandskap, men dessa partier utgör endast en blek skugga av vad som en gång präglade större delen av utredningsområdet.

Utredningsområdet omfattar i allt väsentligt obebyggd mark. Bykärnorna med deras bebyggelse är i regel belägna utanför utredningsområdets gränser. Enstaka byggnader kan däremot ibland också vara belägna enskilt i ängs- eller skogsmark. Utredningsområdet omfattar i hög grad ensamliggande gårdar och de bybildningar som förekommer är måttliga i storlek. Inga byggnader som har ett särskilt kulturhistoriskt värde finns inom utredningsområdena, men det finns två objekt i dess omedelbara närhet.

Bland de sedan tidigare kända forn- och kulturlämningarna inom utredningsområdet kan nämnas lägenhetsbebyggelser i form av torp och backstugor, fossil åkermark, skogsbrukslämningar efter kolning, en hägnad, väghållningsstenar, en kvadratisk stensättning. Strax utanför utredningsområdet finns bland annat järnåldersgravar och gravfält med stensättningar, rösen och domarringar.

I samband med fältinventeringen har ett 70-tal nya områden med fossil åker påträffats samt tre lägenhetsbebyggelser i form av torp. Vidare har fjorton kolningsanläggningar registrerats, både kolningsgropar och kolbottnar samt kolarkojor. En sedan tidigare okänd grav i form av en kvadratisk stensättning har också registrerats samt en färdväg och en gränssten.

Inga boplatslägen har identifierats inom utredningsområdena.

Åtgärdsförslag

I tabellen över påträffade och berörda forn- och kulturlämningar finns förslag på åtgärder för respektive lämning.

I övrigt bör särskild hänsyn tas till miljön kring torpet ao211 (Älgön) eftersom det ligger i en miljö med flera andra lämningar som kan relateras till torpet; fossil åker (ao212), fångstgrop, (ao222), vägbank försedd med vallar på var sida (jg216, jg217) samt en mossodling (jg219). Dessa lämningar är väl sammanhållna och utgör en bevarandevärd miljö.

Länsmuseet anser också att det är viktigt att i största möjliga mån placera verken så att de inte befinner sig inom den visuella räckvidden från Åsens by. Detta med tanke på den unika miljön och att Åsens by utgör ett riksintresse för kulturmiljövården till följd av sin välbevarade bymiljö med tillhörande odlingslandskap.

Länsmuseet har samrått med länsstyrelsen angående åtgärdsförslagen.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:431-5057-2011
Länsstyrelsens beslutsdatum:2011-10-20
Jönköpings läns museums dnr:279/11
Beställare:VindIn AB
Fält- och rapportansvarig:Jörgen Gustafsson
Övrig personal:Jan Borg, Ådel Franzén, Anders
Franzén, Ingvar Røjder och
Anna Ödeén
Fältarbets tid:2011-10-25–2011-11-14
Län:Jönköpings län
Kommun:Aneby, Jönköpings kommun
Socken:Bälaryd, Haurida, Järsnäs, Svart-
torp och Lommaryd
Koordinater:x6413000 y477200
Koordinatsystem:SWEREF 99 TM
Undersökningsyta:1044 hektar

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

- Agertz, J. 2008. *Om ortnamn i Jönköpings län. Småländska kulturbilder 2008*. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund och Stiftelsen Jönköpings läns museum LXXVII. Jönköping
- Alton, J. & Engman, F. 1994. *Odlingslandskapets utveckling i Åsens by, Haurida socken och Jönköpings län*. Jönköping
- Borg, J., Engman, F. 2004. *Gasprojekt Mellansverige etapp II – Från Byarum i Vaggeryds kommun till länsgränsen till Östergötland*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2004:13. Jönköping.
- Bååt, K. 1983. *Öde sen stora döden... Bebyggelse och befolkning i Norra Vedbo under senmedeltid och 1500-tal*. (Bibliotheca historica Lundensis). Lund
- Engman, F. 2005. *Lägesrapport Naturgas Mellansverige – Från Byarum i Vaggeryds kommun till länsgränsen mot Östergötland i Tranås kommun*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2005:02. Jönköping
- Franzén, A. 2008. *Skiftenas skede : laga skiftets handlingar som källmaterial för byggnadshistoriska studier med exempel från Småland 1828–1927*.
- Larsson, L. O. 1970. *Kronans jordeböcker från 1500-talet och den senmedeltida ödegårdsprocessen. Några synpunkter på terminologi och retrospektiv metod*. Stockholm
- Vestbö-Franzén, A. 2004: *Råg och rön. Om mat, människor och landskapsförändringar i norra Småland, ca 1550–1700*. Meddelanden nr 132, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet. Stockholm.
- Kultuhistorisk utredning: Aneby kommun (1994). Jönköpings läns museum rapport nr 30.
- Värdefulla byggnader och miljöer 2007: Nässjö kommun (2007).

Kartunderlag

- E47-13:1 Bestämning 1781 Tvistig rågång m Signesbo Järsnäs sn Jonas Duker
- E47-13:2 Storskifte på inägor 1815 Nils Georg Sidvall
- E47-7:1 Storskifte på inägor och utägor 1815 Nils Georg Sidvall
- E47-11:1 Haugrida nr 1-2 Storskifte 1763 Johan d.y. Hjelmberg
- E47-11:3 Haugrida nr 1-2 Laga skifte 1862 Johan Filip Viktor Åkerhjelm
- E47-5:1 Fränarp nr 1-2 Storskifte 1763 Johan d.y. Hjelmberg
- E47-5:2 Fränarp nr 1-2 Laga skifte 1860 Johan Filip Viktor Åkerhjelm
- 06-hau-23 Sandvik 1840-07-30 Övrigt
- 06-hau-34 1884-02-21 Laga skifte
- E47-15:1 Källeryd nr 1-3 Delning av utmark och utägor 1814 Isak Beckman
- E47-4:1 Fråstorp nr 1 Storskifte på inägor 1815 Nils Georg Sidvall
- E47-7:1 Galthult nr 1-3 Storskifte på inägor 1815 Nils Georg Sidvall

E47-26:1 Äsperyd nr 1 Storskifte 1812 Jakob Beckman

E104-63:2 Rävlinge nr 1 Arealavmätning och rågångskarta 1788 Jonatan Montelin

E108-2:1 Anvarp nr 1 Geometrisk avmätning 1700 Anders Ekebohm

Bälaryds socken:

E25-21:3 Bälaryds socken Knohult nr 1-3 Storskifte 1787 Jonas Duker

06-bäl-21 1787 Storskifte, rågångsåtgärd, gränsåtgärd

06-bäl-66 Knohult 1858-12-29 Laga skifte

E25-15:1 Bälaryds socken Holkenstorp nr 1 Laga skifte 1907 Yngve Ostwald, Gunnar Palm

E25-12:1 Haddarp nr 1-2 Mätning 1767 Svante Segerdahl

E25-12:2 Haddarp nr 1-2 Storskifte 1800 Jakob Beckman

06-bäl-64 Haddarp 1857-08-14 Laga skifte

E25-29:1 Mårtenstorp nr 1 Storskifte på inägor 1816 David Ulrik Montelin

E25-30:1 Nordsjötorp nr 1-2 Ägomätning 1727 Jonas Petersson Duker

E25-30:2 Nordsjötorp nr 1-2 Storskifte på inägor 1810 David Ulrik Montelin

06-bäl-65 Nordsjö 1857-12-29 Laga skifte

E59-35:1 Signesbo nr 1-4 Storskifte 1811 David Ulrik Montelin

FÖRKORTNINGAR FÖR ANTIKVARISK BEDÖMNING OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG

R =	Fast fornlämning
ÖKHL =	Övrig kulturhistorisk lämning
Bevakas =	Bevakningsobjekt, dvs det går inte att säkert avgöra om det är fast fornlämning, alternativt det är svårt att göra en besiktning/bedömning på grund av t.ex. tät vegetation (används endast i undantagsfall)
Uppgift om =	Uppgift om fyndplats, torp etc
FU =	Arkeologisk förundersökning

De befintliga lämningar som efter inventering förändrats i storlek är markerade med en blå linje som delvis sammanfaller med den ursprungliga röda linjen. Lämningen benämns i tabell och karta med det ursprungliga fornlämningsnumret.

LÄMNINGSTABELL Knochult

Objekt nr /RAÄ nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
ao102/ Karta 3	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 11 m i diam och 0,4 m h. Utanfö kanten är åtta stybbgropar 2-3x0,5-0,7 m och ca 0,3 m dj.	Ökhl	Hänsyn
ao103/ Karta 3	Röjningsröse	Odlingsröse, oregelbundet ca 3 m i diam, 0,4 m h, av 0,3-0,5 st stenar. Har ev ett samband med kolbotten strax intill.	Ökhl	Hänsyn
ao104/ Karta 3	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 12 m i diam och 0,4 m h. Runt kolbotten är en ränna, 0,8-1 m br och 0,3 m dj.	Ökhl	Hänsyn
ir101/ Karta 1	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 200x100 m (N-S), bestående av ca 40 röjningsrösen, 3-6 m diam och 0,2-0,6 m h, av 0,2-0,6 m st stenar .	Ökhl	Hänsyn
ir102/ Karta 1	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 40x30 m (Ö-V), bestående av 5-10 röjningsrösen , 3-6 m diam och 0,2-0,4 m h , av 0,2-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ir103/ Karta 2	Fossil åker	Röjningsröseområde, 75x45 m (NÖ-SV), bestående av ca 10 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,2-0,4 m h, av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb106/ Karta 1	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 55x30 m (SV-NÖ), bestående av 8 röjningsrösen, 4-7 m i diam och 0,1-0,6 m h, av 0,2-0,6 m st stenar .	Ökhl	Hänsyn
jb108/ Karta 2	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 70x20 m (ÖSÖ-VNV), bestående av 10 röjningsrösen, 4-6 m diam och 0,2-0,5 m h, av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb109/ Karta 2	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 25x20 m (Ö-V), bestående av 3 röjningsrösen, 4-5 m diam och 0,1-0,3 h av ca 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb112/ Karta 3	Område med skogsbrukslämningar	Område med kolbottnar och kolarkojgrund, 50x20 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 2 kolbottnar och 1 kolarkojgrund. Kolbottnarna är runda, 8-10 m diam och 0,2-0,4 m h. Runt kanterna är stybbgropar, 2-3x1 m och 0,2-0,4 dj. Vid provstick framkom kol. Kojgrunden är rektangulär 4x3 m (Ö-V), i Ö spismursrest, 1x1 m och 0,6 m h.	Ökhl	Hänsyn
jb113/ Karta 3	Fossil åker	Fossil åkermark, område med röjningsrösen, 150x100 m (N-S), bestående av ca 50 röjningsrösen, 3-8 m diam och 0,3-0,7 m h, av 0,2-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
vg101/ Karta 1	Färdväg	Vägbank, ca 200 m. (Ö-V) Övertorvad och uppbyggd av stenar, 1-2 m h och som mest 6 m bred. Finns med på ekonomiska kartan från 50-talet.	Ökhl	Hänsyn
vg102/ Karta 1	Fossil åker	Fossil åkermark, röjningsröseområde, 80x30 m (NNV-SSÖ), bestående av 6 röjningsrösen, 2-3 m i diam och 0,3-0,5 m h av 0,1-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
vg103/ Karta 1	Röjningsröse	Odlingsröse, runt, ca 4 m i diam och 0,8 h av 0,2-0,6 m st stenar. Övertorvat.	Ökhl	Hänsyn
vg104/ Karta 1	Fossil åker	Fossil åker, mossodling, ca 220x60 m (N-S), bestående av 3-4 parallella diken ca 0,5-1,5 m breda.	Ökhl	Hänsyn
vg105/ Karta 1	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 500x120-250 m (N-S), bestående av ca 700 röjningsrösen, 1,5-8 m i diam och 0,3-1 m h av 0,2-0,8 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
vg106/ Karta 1	Husgrund, historisk tid	Husgrund, rektangulär, ca 6x4 m (Ö-V). Ett skikt stenar utmed långsidorna. Stenstorlek ca 0,2-0,5. Ingrävd i slutning.	Ökhl	Hänsyn
vg108/ Karta 3	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 7 m i diam och 0,4 m h. Utanfö kanten är 6 stybbgropar, 2-3x0,5 m och ca 0,2 m djupa.	Ökhl	Hänsyn
vg111/ Karta 3	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, ca 7 m i diam och ca 0,3 m h. Utanfö kanten är 5 stybbgropar, 1,5x0,5 m och 0,2 m djupa.	Ökhl	Hänsyn
vg112/ Karta 3	Husgrund	Kolarkoja, oval, ca 4x3 m. Rester av spismursröse i kojans södra del samt rester av vall.	Ökhl	Hänsyn
vg113/ Karta 3	Område med skogsbrukslämningar	Område med skogsbrukslämningar, ca 10x4 m (Ö-V), bestående av 2 kolbottnar, 9-10 m i diam och 0,3-0,4 m h. Stybbgropar 2-3x0,8-1 breda och 0,2-0,4 djupa.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 90:1/ Karta 1	Vägmärke	Väghållningssten (NÖ-SV), 0,7 m h. 0,38 m br och 0,15 m tj. Lutar kraftigt åt N. Stenen är skyltad av hembygdsföreningen. 38 m SV om nr 1 och 2 m NV om gamla landsvägen (NÖ-SV) är:2) Väghållningssten, 0,45 m h, 0,25 m br (NÖ-SV) och 0,1 m tj. Stenen är skyltad av hembygdsföreningen.	Ökhl	Hänsyn

Bälaryd 90:2/ Karta 1	Vägmärke	Väghållningssten (NÖ-SV), 0,7 m h, 0,38 m br och 0,15 m tj. Lutar kraftigt åt N. Stenen är skyltad av hembygdsföreningen. 3 8 m SV om nr 1 och 2 m NV om gamla landsvägen (NÖ-SV) är: 2) Väghållningssten, 0,45 m h, 0,25 m br (NÖ-SV) och 0,1 m tj. Stenen är skyltad av hembygdsföreningen.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 92:1/ Karta 1	Vägmärke	Väghållningssten (NÖ-SV), 0,47 m h, 0,34 m br och 0,2 m tj. Text påmålad (otydlig). Skyltad av hembygdsföreningen.	R	Bevaras/Alt. flyttas under antikvarisk medverkan
Bälaryd 161:1/ Karta 1	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, 300x250 m, oregelbundet (Ö-V), bestående av ca 100 röjningsrösen och 2 hägnadsvallar. Röjningsrösen är 3-7 m i diam och 0,1-0,6 m h, av 0,2-0,5 m st stenar. Hägnadsvallarna är 65 och 14 m l, 1,5-2 m br och 0,2-0,6 m h, av 0,1-0,7 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 239/ Karta 3	Område med skogsbrukslämningar	Område med skogsbrukslämningar ca 21x10 m (Ö-V) bestående av 1 kolbotten och 1 kolarkojgrund.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 249/ Karta 3	Fossil åker	Fossil åker, ca 80x60 m (N-S). Området avgränsas i N av en terrasskant ca 30 m l 0,3-0,4 m h och i S av dike 35 m l och stenvall ca 8 m l 2-3 m br och 0,5 m h. I anslutning till åkerytan är röjningsrösen ca 3-5 m i diam och 0,3-0,5 m h.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 260/ Karta 3	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 10 m i diam och 0,4 m h. Omges av räna 1-1,5 m br och 0,4 m dj.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 288/ Karta 1	Lägenhetsbebyggelse	Backstugan, Ljungholmen bestående av 1 husgrund 9x6 m (N-S) och 0,1 m h. I grunden är ett spismursröse av natursten ca 1 m h. Grunden skyltad med texten: "Knohult Norrgård\Backstugan Ljungholmen\1886-1899\Ende boende Johan A Schenberg"	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 290/ Karta 1	Lägenhetsbebyggelse	Backstugan Nykullen, bestående av en husgrund 9x6 m (N-S) 0,5-0,7 m h. I grunden är ett spismursröse ca 1 m h. Platsen skyltad med texten: "Knohults Norrgård 7\Backstugan Nykullen 1893-1904\Ende boende Karl Martin Roos" Området kallades Rosalyckan i Rosahagen och backstugan för "Rosens". Namnet Rosens finns även på den ekonomiska kartan ca 350 m SSV om denna plats.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 291/ Karta 1	Lägenhetsbebyggelse	Plats för backstugan Krokhyttan. På platsen är idag ett röse 5x2-3 m st (N-S) och 0,6 m h vilket skulle kunna vara delar av grund och spismursröse. Ca 15 m NV om detta är 3 röjningsrösen 3-5 m i diam och intill 0,7 m h. Platsen skyltad med texten: "Knohult\Backstugan Krokhyttan\Omnämnd på 1700-talet\Närmare uppgifter saknas" Enligt Sven Svärd boende i trakten skall området kallats Fredsparken eftersom markägarna var oeniga om var gränsen gick. Vidare skall en soldatänka fått hjälp att bygga stugan på denna plats. Det sägs även att stugan kan ha legat ca 200 m N om den markerade platsen. Inga spår kunde påträffas där.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 292/ Karta 2	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning ca 200x70-90 m (NO-SV) bestående av 2 husgrunder och fossil åker. I områdets centrala del är husgrund ca 8x5 m (Ö-V) 0,1-0,4 m h av 0,3-0,5 m st naturstenar. Ingång i SV. I grunden är spismursröse 0,6 m h, delvis av tegel. ca 30 m SV om husgrunden är ladugårdsgrund 10x5 m (Ö-V), intill 1,5 m br och intill 2 m h. Grunden har anlagts mot ett markfast block. Ingång i SV. Enligt uppgift skall ladan påbörjats för ca 50 år sedan och sedan aldrig ha blivit färdigbyggd. I området är även fossil åker i form av minst 50 röjningsrösen 2-10 m i diam och 0,3-0,7 m h. Den första husgrunden är skyltad med texten: "Här låg soldattorpet\Nr 104 Broera\Den sista soldaten var \E A Nöjd åren 1884-1895\Husen revs år 1900\upps 1961"	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 294/ Karta 1	Hägnad	Stenmur, ca 80 m l (Ö-V) 2-4 m br och 0,5-1,5 m h, lagd i skalmursteknik av 0,3-0,5 m st stenar, delvis jordfasta.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 298/ Karta 1	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 220x80-90 m (NNV-SSO) bestående av ca 65 röjningsrösen vilka är 2,5-4 m i diam och 0,2-0,5 m h, vanligen kraftigt övermossade. Större delen av röjningsrösen är låga, flacka med en ålderdomlig karaktär.	R	Bevaras/FU

LÄMNINGSTABELL Älgön

Objekt nr /RAÄ nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
ao205/ Karta 4	Fossil åker	Fossil åker, bestående av 2 terrasskanter, 1 röjningsröse och en röjd yta. Terrasserna är 15-25 m Ö-V och ca 0,5 m h. Sten ligger slängd utmed. Röjningsröset är 2 m i diam och 0,4 m h. Stensträngen är 0,1-0,4 m. Den röjda ytan ligger mellan terrasserna är ca 25x12 m (Ö-V).	Ökhl	Hänsyn
ao206/ Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 80 x 20 m (SO-NV), bestående av 4 röjningsrösen, 2-3 m i diam och 0,2-0,4 m h av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao207/ Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 150x130 m (NO-SV), bestående av ca 40 runda till oregelbundna röjningsrösen, 2-5 m i diam och 0,3-0,6 m h, av 0,1-0,5 m st stenar. Vissa uppslängda mot berg i dagen	Ökhl	Hänsyn
ao208/ Karta 5	Kolbotten	Kolbotten, rund, 12 m i diam och 0,3-0,5 m h. Ränna, 0,8-1 m bred och 0,2-0,4 m dj. Bro i anl S del. Sparsamt med kol.	Ökhl	Hänsyn
ao209/ Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde ca 230x150 m (NV-SO), bestående av ca 60 runda till oregelbundna röjningsrösen, 1-4 m i diam och 0,3-0,6 m h, 0,2-0,5 m st stenar. Vissa uppslängda mot jordfasta block.	Ökhl	Hänsyn
ao210/ Karta 6	Röjningsröse	Odlingsröse, runt 4 m i diam och 0,4 m h. Stenstorlek 0,2-0,5 m. Ensamliggande.	Ökhl	Hänsyn
ao211/ Karta 6	Lägenhetsbebyggelse	Grund efter torp ca 7x5 (Ö-V), bestående av en syllstensrad av 0,3-0,5 m s stenar, tydligast i V delen. i N-Ö delen är ett spismursröse, ca 4 x 2 m Ö-V och 0,8 m h. Stenstorlek 0,2-0,5 m. Skylt med '156' står i lämningen.	Ökhl	Hänsyn
ao212/ Karta 6	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark ca 75x60 m (NO-SV), bestående av 5 röjningsrösen, 2 terrasskanter och 1 åkeryta. Röjningsrösen är oregelbundna, 2-7 m stora och 0,4-0,8 m h, av 0,3-0,7 m st stenar. Terrasskanterna som avgränsar den röjda ytan i NÖ och V är 35-60 m långa och 0,4-0,6 m h, delvis med röjningssten. Åkerytan är 80x50 m och skärs av skogsvägen	Ökhl	Hänsyn
ao214/ Karta 6	Övrigt	Vall, ca 35 m l, i huvudsak i Ö-V rikt. 2-4 m bred, 0,8-1,2 m h. Fyllning av grus och sten.	Ökhl	Hänsyn
ao215/ Karta 6	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde ca 150x80 m i (SO-NV), bestående av ca 100 runda och ovala röjningsrösen med flack profil, 1,5-7 m i diam och 0,2-0,3 m h, av 0,1-0,3 m st stenar. Äldre karaktär.	R	Bevaras/fu
ao216/ Karta 7	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 200x50 m (NÖ-SV), ca 50 runda till ovala röjningsrösen, 2-6 m i diam och 0,2-0,4 m h, av 0,2-0,4 m st stenar. Vissa uppslängda mot berg i dagen. Ej avgränsad mot söder.	Ökhl	Hänsyn
ao217/ Karta 7	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 250 x 80 m (NÖ-SV), bestående av ca 50, i allm runda, röjningsrösen, ca 2-8 m i diam och 0,2-1 m h, av 0,2-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao218/ Karta 7	Röjningsröse	Odlingsröse, runt ca 3 m i diam och 0,4 m h. Stenstorlek 0,3-0,5 m. Ensamliggande	Ökhl	Hänsyn
ao219/ Karta 7	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 130x70 m (N-S), bestående av ca 40 runda till oregelbundna röjningsrösen, ca 1,5-5 m i diam och 0,3-0,7 m h, av 0,2-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao220/ Karta 6	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 600x100 m (SV-NÖ), bestående av ca 200 runda till ovala röjningsrösen, 2-10 m i diam och 0,2-1,1 m h, av 0,1-1 m st stenar. Lägenhetsbebyggelse i områdets S del (ao221).	Ökhl	Hänsyn
ao221/ Karta 6	Lägenhetsbebyggelse	Grund efter torp ca 8 x 4,5 m (NV-SÖ) i NÖ delen ör ett spismursröse, 3 x 3 m och 1,1 m h. I spismursröse står en skylt '155'.	Ökhl	Hänsyn
ao222/ Karta 6	Fångstgrop	Fångstgrop, rund 2,5 m i diam och 1,7 m dj. Kallmurad, av 0,2-0,4 m s stenar. 7-8 skift. Vällbevarad.	R	Bevaras/FU
ir205/ Karta 4	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 350x200 m (N-S), bestående av ca 150 röjningsrösen, ca 3-8 m i diam och 0,2-0,7 m h, av 0,2-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ir206/ Karta 4	Område med skogsbruks-lämningar	20x10 m (Ö-V), bestående av 1 kolbotten och 1 kolarkojgrund. Kolbotten är rund, 10 m diam och 0,4-0,5 m h. Runt kolbotten finns stybbgropar, 1-4x0,5 m och 0,2-0,4 m dj. Kojgrunden är rektangulär, 5x4 m (Ö-V) och byggd av 0,3-0,5 m st stenar. I V delen av kojgrunden finns rest av spismursröse.	Ökhl	Hänsyn
ir209/ Karta 4	Område med skogsbruks-lämningar	70x30 m (NNÖ-SSV), bestående av 4 kolbottnar. Kolbottnarna är 8-10 m diam och 0,3-0,6 m h. Runt kolbottnarna finns stybbgropar, 1-5x0,5-1 m och 0,1-0,3 m dj.	Ökhl	Hänsyn

ir210/ Karta 5	Område med fossil åkermark	150x30 m (N-S), bestående av ca 25 röjningsrösen och en oregelbunden åkeryta. Röjningsrösen är mestadels runda, 3-6 m diam och 0,2-0,4 m h, av 0,1-0,5 m st stenar. Åkerytan, belägen i områdets S del, är plan och ca 30x15 m.	Ökhl	Hänsyn
ir211/ Karta 7	Grav	Stensättning, kvadratisk, ca 10x10 m (N-S) och 0,7 m h. Fyllning av 0,2-0,7 m st stenar. Hörnstenar ca 0,7-1 m st och 0,4 m h.	R	Bevaras/FU
ir212/ Karta 6	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 280x230 m (N-S), bestående av ca 300 röjningsrösen, 3-6 m diam och 0,1-0,4 m h, av 0,1-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ir219/ Karta 5	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, ca 100x80 m (NÖ-SV), bestående av 1 hus i långtgående förfall, en ladugårdsgrund, 2 stenmurar och äldre åkerytor. Det förfallna huset är ca 8x5 m (N-S). Syllsten i husets S del är lagda i 3-4 skikt, av 0,2-1 m st stenar. Till viss del finns timmer och brädor kvar av huset. Utmed husets V långsida ligger ett spismursröse, 4x4 m och 1,4 m h, av 0,2-0,6 m st stenar. Ladugårdsgrunden är ca 25x10 m (N-S). Syllstenar i S och gjutet i N. Stenmur, ca 50 m (NÖ-SV) och 1-2 m br, av 0,3-1,2 m st stenar. Stenmur, ca 22 m (NÖ-SV) och 1-2 m br, av 0,3-1,2 m st stenar. Rörda ytor vid stenmuren upp mot huset.	Ökhl	Hänsyn
jb214/ Karta 4	Hägnad	Stenmur, 45 m l (N-S), 2,5-8 m br och 0,8-1 m h. Byggt i 3-6 skikt	Ökhl	Hänsyn
jb216/ Karta 4	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 300x150 m (NO-SV), bestående av ca 150 röjningsrösen, 4-8 m diam och 0,1-0,6 m h, 0,1-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb217/ Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 175x100 m (Ö-V), bestående av ca 50 röjningsrösen, 3-7 m diam och 0,3-0,5 m h, av 0,2-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb218/ Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 45x20 m (NO-SV), bestående av ca 10 röjningsrösen, 3-4 m diam och 0,2-0,4 m h, av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb219/ Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 45x25 m (NNV-SSO), bestående av ca 10 röjningsrösen, ca 2-4 m diam och 0,1-0,3 m h. Stenstorlek 0,2-0,4 m.	Ökhl	Hänsyn
jb220/ Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 60x40 (N-S), bestående av ca 10 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,3-0,5 m h, av 0,1-0,6 m st stenar	Ökhl	Hänsyn
jb221/ Karta 7	Röjningsröse	Odlingsröse, oregelbundet, ca 25 m diam och 0,5-0,9 m h, av 0,2-1,0 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb222/ Karta 7	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark 280x160 m (N-S) bestående av ca 120 röjningsrösen och 3 hägnadsvallar. Röjningsrösen är runda, 3-8 m diam och 0,2-0,6 m h, av 0,2-0,5 m st stenar. Hägnadsvallarna är mellan 14-20 m långa, 0,5-1,5 m breda och 0,1-0,5 m h, av 0,3-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb215/ Karta 5	Område med skogsbrukslämningar	45x20 m (N-S), bestående av en kolbotten och kolarkojgrund. Kolbotten är rund, ca 14 m i diam och 0,6-0,8 m h. 5-6 stybbgropar ca 1,5x1 m och 0,3 djupa. Direkt SV om kolbotten finns en grävd grop, ca 10x3 m och ca 0,7 m djup. Kojgrunden ca 4x2 m (Ö-V), öppning mot Ö, 0,5-0,6 br och 0,2-0,3 m h vallar. Spismursröse i V delen, 3-skift, ca 1,2-1,2 m och 0,6 m h. Taksten över öppningen till spisen.	Ökhl	Hänsyn
jb216/ Karta 6	Övrigt	Väg med vallar på var sida, ca 50 m (Ö-V), 5-8 m bred. Vägbank i östra delen, ca 20 m ca 5 m bred, 0,3-0,4 h och jordfylld. Västra delen av vägen har 2 vallar på var sida, 2-3 m breda och 0,4-0,8 m h och består av grus o sten. Längd ca 30 m.	Ökhl	Hänsyn
jb217/ Karta 6	Övrigt	Vallar, två parallella, ca 18 m (Ö-V), 7-8 m bred och 0,4-1 m h. Innehåller sten o grus. Kan höra samman med den intilliggande torplämningen (ao212)	Ökhl	Hänsyn
jb218/ Karta 6	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde ca 80x50 m (N-S) bestående av ca 15 röjningsrösen, 1,5-4 m i diam och 0,3-0,5 m h, av 0,1-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb219/ Karta 6	Fossil åker	Mossodling, ca 200x75 m (N-S). Odlingen delas av en väg. Norra delen består av 7 parallella diken (N-S), samt ett slutdike (Ö-V). Södra delen består av 6 parallella diken i (Ö-V) riktning. Dikena 0,5-1,5 m breda.	Ökhl	Hänsyn
jb220/ Karta 5	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund, ca 1,3 m i diam och 0,3-0,4 m djup. Kol påträffades vid stickprov.	R	Bevaras/FU
jb221/ Karta 4	Plats med tradition	Namnet "Gullhultalyckorna" finns med på det äldre kartmaterialet (ägomätning 1727, E25-30:1). Namnet tyder på en ödelagd gårdsenhet.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 151:1/ Karta 4	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 200x100-180 m (Ö-V) bestående av ca 50 röjningsrösen vilka är 2-10 m i diam, vanligen 2-5 m, och 0,2-0,5 m h av 0,2-0,6 m st stenar. Inom området är ett flertal åkerytor med spår av plog.	Ökhl	Hänsyn

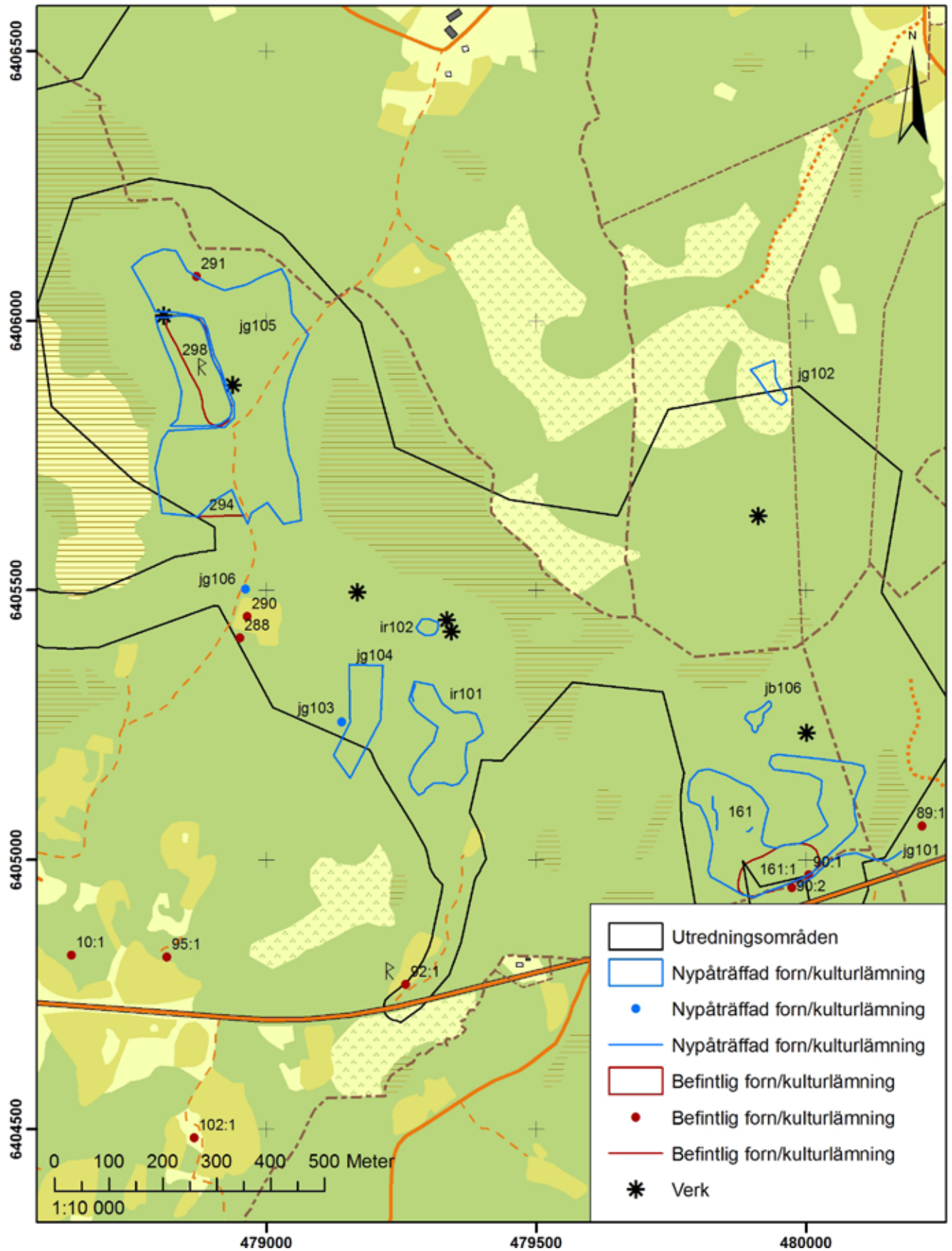
Bälaryd 209/Karta 4	Lägenhetsbebyggelse	Plats för backstuga. Vid besiktningstillfället kunde inga spår ses. Platsen skyltad med följande text: Nordsjö Nr 6\Backstuga Johannesburg Puffens 1844\S boende Johannes och Britt Puff	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 210/Karta 4	Kyrka/kapell	Kapellgrund 8x7 m (N-S) 0,5 m h och 0,3 m br av 1,1-1,8 m l stenar. Text på skylt på angiven plats: Nordsjö kapell\Utpost till Järsnäs Baptistförsamling\Rivet ca 1955.	Ökhl	Hänsyn
Bälaryd 211/Karta 4	Fornlämnings- liknande lämning	Runliknande inristning. Ett större stenblock ca 1,2x1x0,4 m st. Stenblocket är upplagt på impediment/odlingsröse i åkermark. Troligen utgörs inristningen av brukningsspår.	Ökhl	Hänsyn
Lommaryd 89:1/Karta 4	Grav, uppgift om	Högen finns ej längre på platsen. Där högen låg ligger i dag en täktliknande grop, ca 10x15 m (Ö-V).	Ökhl	Hänsyn
Lommaryd 96:1/Karta 7	Stensättning	Stensättning, kvadratisk, 8x8 m st (N-S) och 0,35 m h. Fyllning av 0,25 - 0,6 m st stenar, kraftigt övermossade. Rest av kantkedja, 0,3 m h av stenar, 0,4 - 0,6 m l. Hörnstenar, 0,7 - 1x0,5 - 0,8 m st och 0,3 - 0,4 m h. Materialet är delvis utrivet så att ytan blivit gropig, intill 0,25 m dj. Även stenar ur kantkedjan utfallna. Bevuxet med fem smågranar och ett tio-tal aspar.	R	Bevaras/FU
Lommaryd 243:2 / Karta 6	Fossil åker	Fossil åkermark, inom ett ca 680x600 m st område (N-S) bestående av ca 22 åkerytor, begränsade av terrasser och stensträngar, desistnämnda är vallartade. Åkrarna är ca 50 - 120 m l och ca 10 - 50 m br. Terrasserna begränsar vanligen åkrarnas nedre del. De uppgår till en sammanlagd längd av ca 1750 m. De är 0,2 - 1,3 m h av stenar (vanligen 0,4 - 1 m h), 0,2 - 0,4 m st. Den högsta terrassen finns i Ö. I terrasskanterna ligger ställvis rikligt med röjningssten, ibland hela röjningsrösen. Pga denna inblandning av sten blir terrasser och valla ibland svår att åtskilja. Stensträngarna uppgår till en sammanlagd längd av ca 725 m. De är 3 - 6 m br och 0,3 - 0,7 m h. Den längsta stensträngen finns i NV. Den avbryts på ett ställe av en öppning. Även den stensträng i 90o som möter här, har två öppningar. 2) Område med odlingsröse, inom området finns ca 800 röjningsrösen, 2 - 12 m diam och 0,2 - 0,6 m h av stenar, 0,2 - 0,5 m st (vanligen 6 m diam och 0,4 m h av stenar, 0,2 - 0,035 m st, delvis kraftigt övermossade. Området har karaktär av ett ödesböle.	R	Bevaras/FU
Lommaryd 255:1/ Karta 5	Lägenhetsbebyggelse	Torplämning, sentida, bestående av 1 husgrund med spismursrest, 2 röjda ytor och 1 väg. I spismursresten står en skylt med nr 164, vilket hänvisar till torpinv. i Lommaryds sn.	Ökhl	Hänsyn
Lommaryd 344:1/ Karta 7	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 270x30-100 m (N-S).	Ökhl	Hänsyn
Lommaryd 350:1/ Karta 6	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde. Ej beskriven i FMIS	Ökhl	Hänsyn
Lommaryd 394/Karta 5	Röjningsröse	Röjningsröse, ca 8 m diam och ca 1,5 m h, av 0,2-0,4 m st stenar. (RAÄ dnr 321-1266-2005).	Ökhl	Hänsyn
Lommaryd 396/Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 25 x 20 m (Ö-V), bestående av 3 röjningsrösen, 5-6 m diam resp. 7 x 5 m st och 0,4-0,6 m h, av 0,2-0,7 m st stenar. (RAÄ dnr 321-1266-2005).	Ökhl	
Lommaryd 396/Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 25 x 20 m (Ö-V), bestående av 3 röjningsrösen, 5-6 m diam resp. 7 x 5 m st och 0,4-0,6 m h, av 0,2-0,7 m st stenar. (RAÄ dnr 321-1266-2005).	Ökhl	
Lommaryd 397/Karta 5	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 90 x 20 m (N-S) bestående av 14 röjningsrösen, ca 5-8 m diam och 0,5-1,5 m h, av 0,1-0,9 m st stenar. En skogsväg klyver området i Ö-V riktning. Förmodligen har det funnits fler rösen där vägen idag går. (RAÄ dnr 321-1266-2005).	Ökhl	Hänsyn
Lommaryd 404/Karta 5	Brott/täckt	Brott/täkt, ca 25 x 15 m (N-S), bestående av 2 täktgropar, 6-10 x 4-8 m st och 0,1-0,8 m dj med vallar, ca 0,4 m br och 0,15 m h. Öppning i NNÖ resp. SÖ. (RAÄ dnr 321-1266-2005).	Ökhl	Hänsyn

LÄMNINGSTABELL Haurida

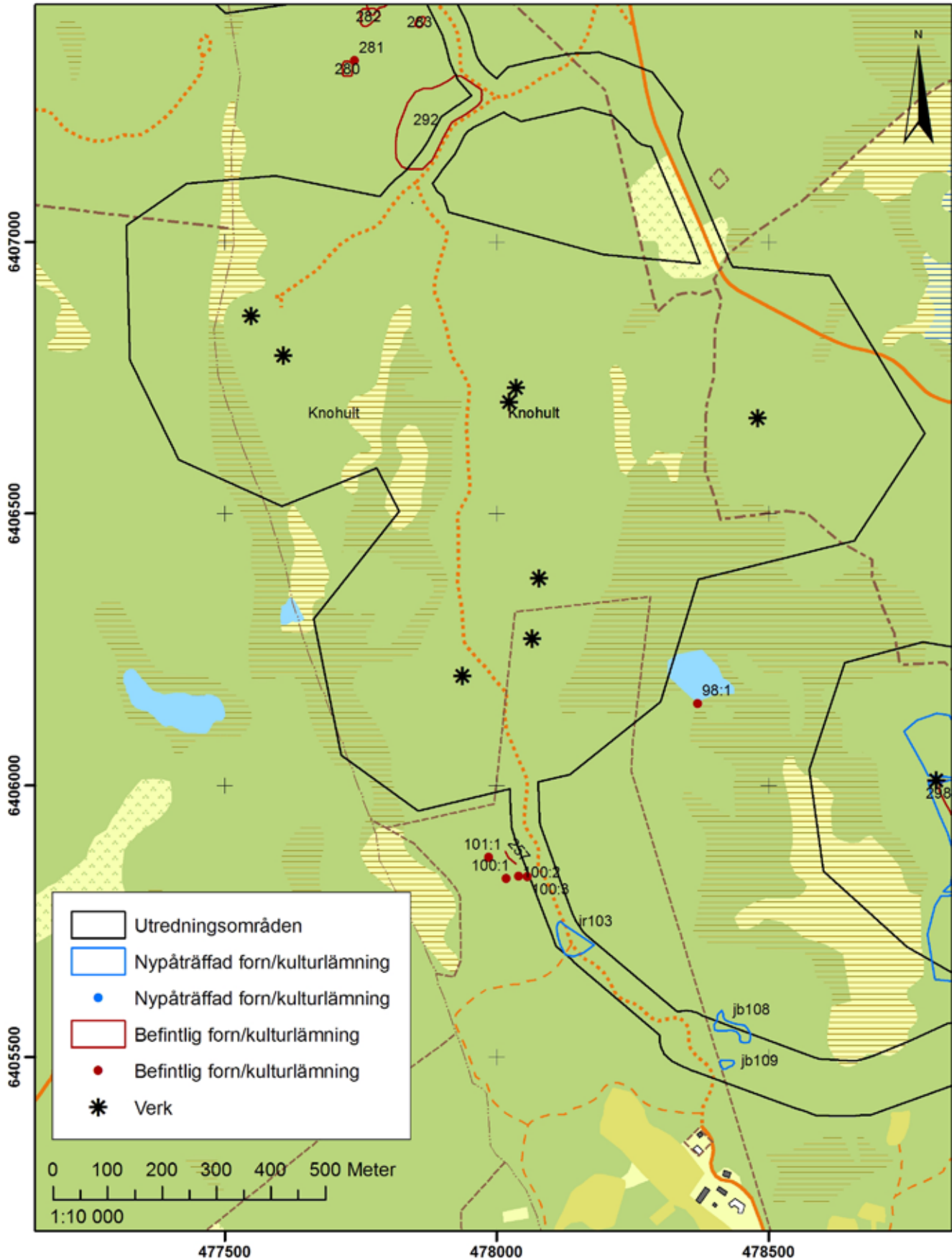
Objekt nr /RAÅ nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
ao322/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 150x90 m (NNÖ-SSV), bestående av ca 20 röjningsrösen, 2-4 m i diam och 0,2-0,4 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao323/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 50x40 m (N-S), bestående av ca 10 rösen, 2-4 m i diam och 0,2-0,4 m h av 0,3-0,4 m st stenar. Vissa uppslängda mot jordfasta block.	Ökhl	Hänsyn
ao324/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 250x 00 m (NNÖ-SSV), bestående av ca 70 rösen, runda till oregelbundna, 2-6 m i diam och 0,2-0,6 m h av 0,2-0,7 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao325/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 50x20 m (NÖ-SV), bestående av 10 röjningsrösen, 2-3 m i diam och 0,2-0,3 m h av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao326/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 40x30 m (NNV-SSÖ), bestående av ca 15 röjningsrösen, 2-4 m i diam och 0,2-0,4 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao327/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 90x40 m (N-S), bestående av 10 röjningsrösen, 2-3 m i diam och 0,2-0,4 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao329/ Karta 8	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 7 m i diam och 0,4 m h. Antydan till ränna. Sparsamt med kol.	Ökhl	Hänsyn
ao330/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 45x45 m, bestående av 5 röjningsrösen, 1,5x2,5 m och 0,3-0,5 m h av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao332/ Karta 10	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 250x125 m (N-S), bestående av ca 30 röjningsrösen, 2-5 m i diam och 0,3-0,6 m h av 0,3-0,6 m st stenar. Vissa uppslängda mot jordfasta block	Ökhl	Hänsyn
ao333/ Karta 10	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 300 x 200 m (Ö-V), bestående av ca 50 röjningsrösen, ca 2-6 m i diam och 0,2-0,5 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao334/ Karta 10	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 100 x 20 m (SÖ-NV), bestående av 10 röjningsrösen, ca 3-5 m i diam och 0,3-0,4 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao335/ Karta 10	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 450x150 m (NNÖ-SSV), bestående av ca 150 röjningsrösen, ca 1,5-6 m i diam och 0,2-0,5 m h, av 0,1-0,5 m st stenar. Delar av området består av röjningsrösen av äldre karaktär.	R	Bevaras/FU
ao336/ Karta 11	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 200x100 m (NÖ-SV) bestående av ca 50 röjningsrösen, ca 2-5 m i diam och 0,3-0,5 m h av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ao337/ Karta 11	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 200 x 75 m (SÖ-NV), bestående av ca 40 röjningsrösen, ca 2-8 m diam och 0,3-0,9 m h, av 0,2-0,8 m st stenar. Den SÖ delen är inte avgränsad åt Ö.	Ökhl	Hänsyn
ao338/ Karta 11	Gränsmärke	Gränsmärke, sten, 0,7 x 0,5 (NÖ-SV) och 0,9 m h. Rombiskt tvärsnitt	R	Bevaras/FU
ao339/ Karta 12	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 30 x 20 m (N-S), bestående av 5 röjningsrösen, ca 1-3 m i diam och 0,2-0,4 m h, av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ir313/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 100x60 m (NÖ-SV), bestående av ca 20 röjningsrösen, ca 3-6 m diam och 0,2-0,7 m h av ca 0,2-0,5 m st stenar. Ej avgränsat då området sträcker sig utanför utredningsområdet.	Ökhl	Hänsyn
ir314/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 20x10 m (Ö-V), bestående av 2 röjningsrösen, ca 4-5 m diam och 0,2-0,4 m h, av 0,3-0,7 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
ir315/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 150x75 m, (N-S), bestående av minst 100 röjningsrösen, ca 3-5 m diam och 0,2-0,4 m h, av 0,1-1 m st stenar. Merparten skadade av markberedning. Området ej avgränsat mot Ö.	Ökhl	Hänsyn
ir317/ Karta 11	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 300x60 m, bestående av ca 80 röjningsrösen ca 3-8 m diam och 0,2-0,5 m h, av 0,1-0,5 m st stenar. Ej avgränsat utanför UO	Ökhl	Hänsyn
ir318/ Karta 12	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 90x30 m (NV-SÖ), bestående av ca 10 röjningsrösen, ca 3-5 m diam och 0,2-0,5 m h, av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb323/ Karta 8	Röjningsröse	Odlingsröse, runt, ca 4 m diam och 0,3 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb324/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 100x50 m (NÖ-SV), bestående av 15 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,2-0,5 m h, av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn

jb326/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 50x40 m (N-S), bestående av ca 15 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,2-0,5 m h, av 0,2-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb327/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 230x100 m (NO-SV), bestående av ca 100 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,2-0,6 m h, av 0,2-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb328/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 300x200 m (N-S), bestående av ca 100 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,2-0,4 m h, av ca 0,2-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb329/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 15x5 m (N-S), bestående av 2 röjningsrösen, vilka är ovala, ca 4x2 m och ca 0,3-0,5 m h, av 0,1-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb330/ Karta 11	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 50x20 m (NNÖ-SSV), bestående av ca 10 röjningsrösen, ca 4-6 m diam och 0,2-0,4 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jb331/ Karta 11	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 50x30 m, av (ÖNÖ-VSV), ca 5 röjningsrösen, 2-4 m diam och 0,2-0,3 m h av 0,1-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jg320/ Karta 8	Område med skogsbrukslämningar	bestående av ett spismursrös och 2 kolbottnar, 9-10 m i diam och ca 0,3-0,5 m h. Den ena saknar tydliga stybbgropar, den andra har antydan till 2 gropar. Kolarkoja ca 4x3 m. SÖ-NV. Spismursröse 1,5x1,3 m. Kallmurat, 3 skift och ca 0,3-0,5. Antydan till vall.	Ökhl	Hänsyn
jg321/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 90x40 m, (Ö-V), bestående av ca 30 röjningsrösen, 1,5-4 m i diam och 0,2-0,5 m h av 0,1-0,4 m st stenar.	R	Bevaras/FU
jg322/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 40x20 m (Ö-V), bestående av 3 röjningsrösen, 1-3 m i diam och ca 0,3-0,5 m h av 0,1-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jg323/ Karta 9	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 275x170 m (NÖ-SV), bestående av ca 75 röjningsrösen, ca 1-3 m i diam och ca 0,1-0,3 m h av 0,05-0,3 m st stenar. Flack profil och av äldre karaktär.	R	Bevaras/FU
jg324/ Karta 9	Husgrund, historisk tid	Kolarkoja, ca 4x3 m (N-S). Vall runt om ca 0,9-1,1 m bred och 0,1-0,2 m h. Spismursröse i Ö del, ca 1,2x1,2 m och ca 0,3 m h av 0,3-0,5 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jg325/ Karta 10	Kolningsanläggning	Kolningsgrop, oval, 3x1,5 m (N-S) och ca 0,5 djup. Vall kring kanten, ca 1-1,5 m bred och ca 0,1-0,2 m h.	R	Bevaras/FU
jg326/ Karta 10	Kolningsanläggning	Kolningsgrop, oval, ca 3x2 m (Ö-V) och ca 0,5 m djup. Vall vid Ö halvan, ca 1,5 m bred och ca 0,2 m h.	R	Bevaras/FU
jg327/ Karta 10	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 130x100 m (NÖ-SV), bestående av ca 10 röjningsrösen, ca 1-2 m i diam och ca 0,2-0,4 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jg328/ Karta 10	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 70x40 m (N-S), bestående av ca 5 röjningsrösen, ca 1-2,5 m i diam och ca 0,2-0,4 m h av 0,2-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jg330/ Karta 10	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 70x40 m (NÖ-SV), bestående av ca 25 röjningsrösen, ca 1-3 m i diam 0,2-0,3 m h av 0,1-0,4 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
jg331/ Karta 10	Övrigt	Grop, ca 3 m i diam och ca 0,7 m djup. Vid provstick fanns sten i nästan hela gropen	Ökhl	Hänsyn
Järsnäs 126:1/ Karta 8	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 200x10 m (N-S) bestående av ca 70 röjningsrösen, 2-5 m i diam och 0,2-0,5 m h av 0,1-0,5 m st stenar. Vissa ligger mot berg i dagen	Ökhl	Hänsyn
Järsnäs 148:1/ Karta 8	Fossil åker	Överfört från RAÄ-nr 126:2 i Järsnäs sn i samband med digitalisering 2003-02-25/HZ	Ökhl	Hänsyn
Haurida 33:1/Karta 11	Fornlämnings- liknande bildning	Högliknande bildning, 15 m i diam och 1,4 mh. Enligt uppgift skall tidigare ha stått ett antal kantställda eller resta stenar runt bildningens kant.	Ökhl	Hänsyn
Haurida 45:1/Karta 11	Hällristning	Sten med älvkvarn? Påträffades vid vid anläggning av källare på Frännarp 2:2, 1951. Stenen påträffades ej vid 1985 års inventering.	Ökhl	Hänsyn
Haurida 71/Karta 11	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, ca 40x40 m bestående av 3 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,4-0,6 m h, av 0,1-0,6 m st stenar.	Ökhl	Hänsyn
Haurida 92/Karta 9	Område med fossil åkermark	Område med fossil åkermark, ca 400x300 m (N-S), bestående av ca 200 röjningsrösen och 3 terrasskanter. Röjningsrösena är 1,5-5 m i diam och ca 0,2-1,6 m h av ca 0,2-0,4 m st stenar. Terrasserna är 40-45 m och 0,1-0,6 m h, ställvis med röjningssten.	Ökhl	Hänsyn
Haurida 101:1/ Karta 10	Fossil åker	Fossil åker, röjningsröseområde, 150x25-30 m (N-S)	Ökhl	Hänsyn

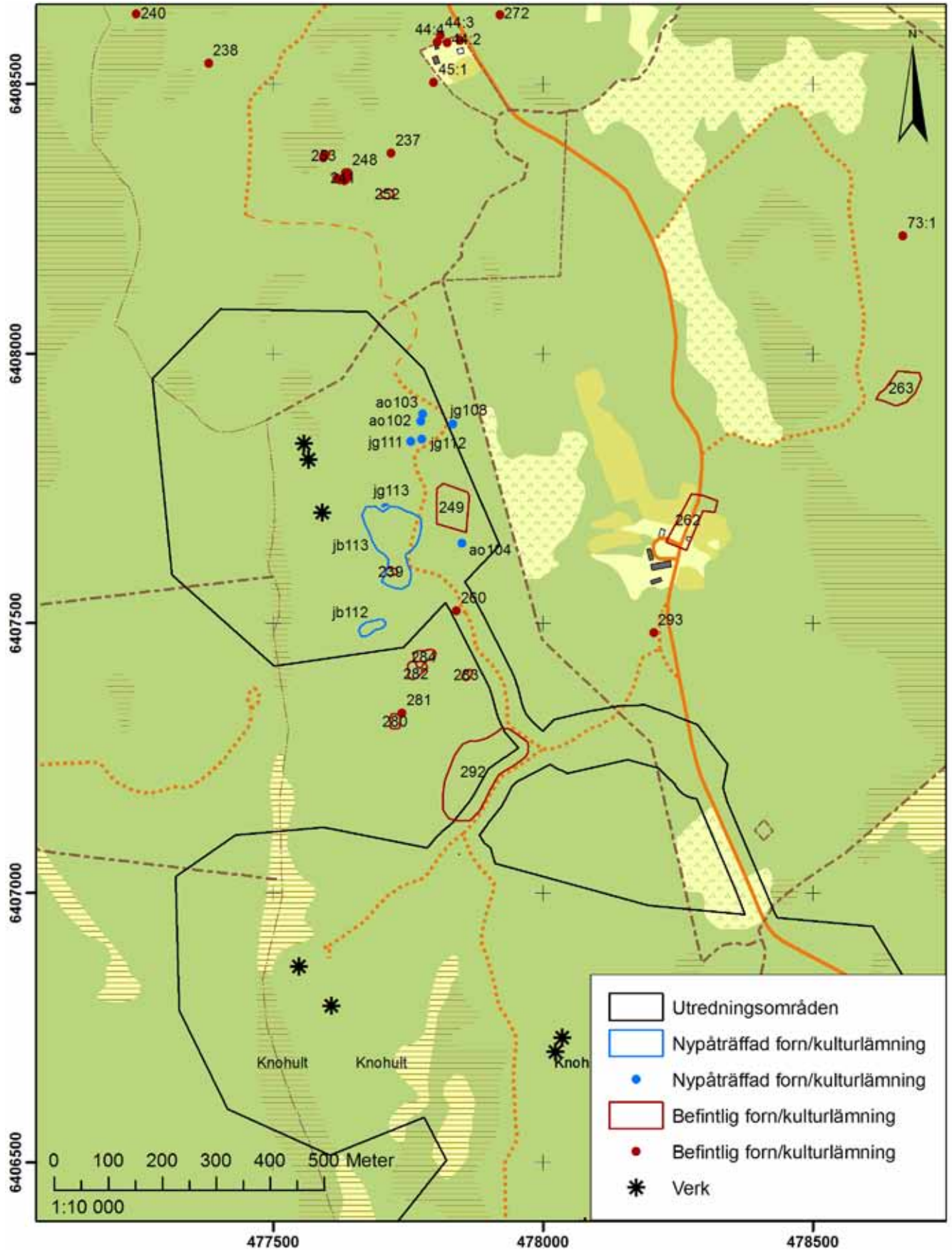
Knohult. Karta 1

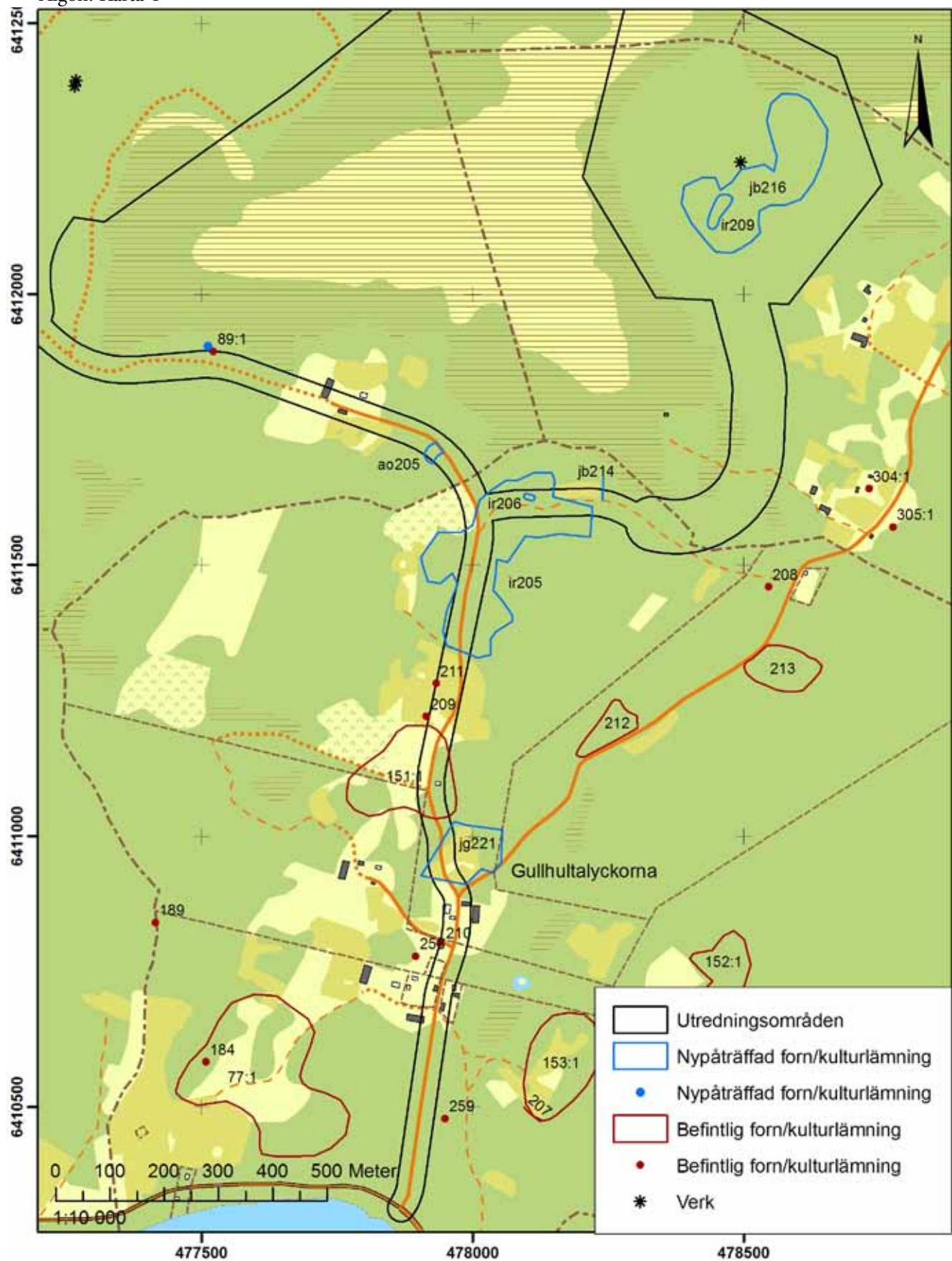
Knohult. Karta 2

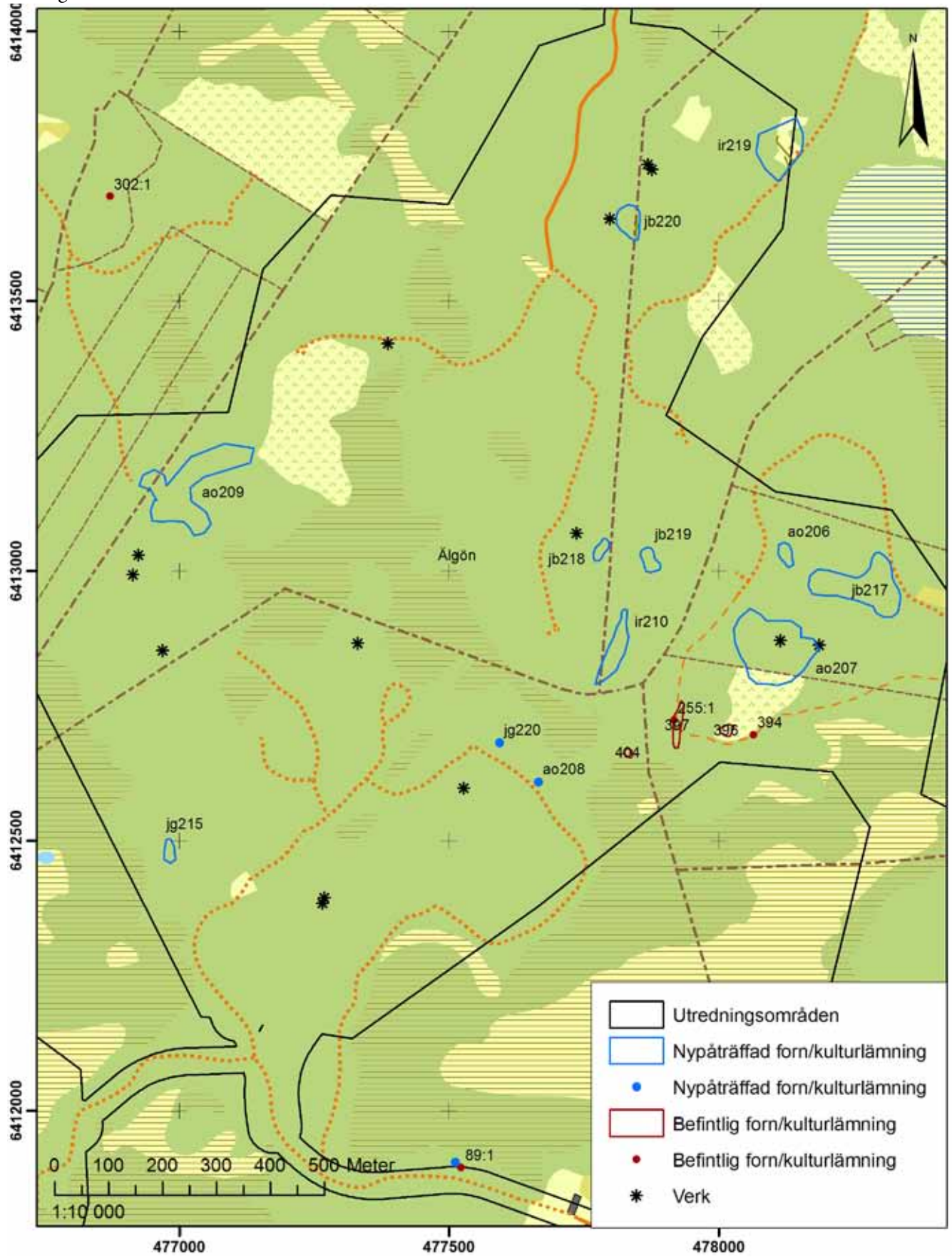
Knohult. Karta 3

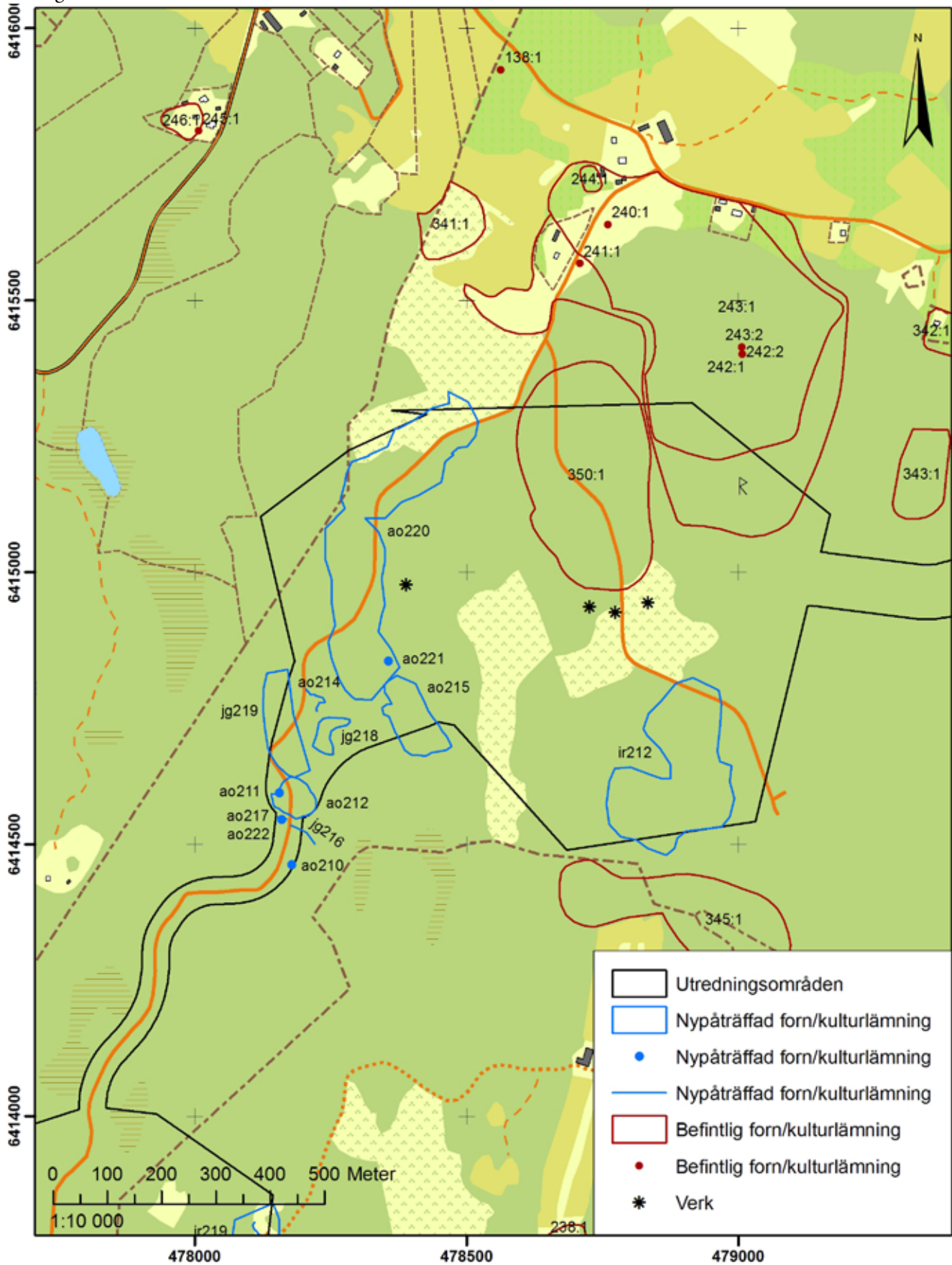
Älgön. Karta 4

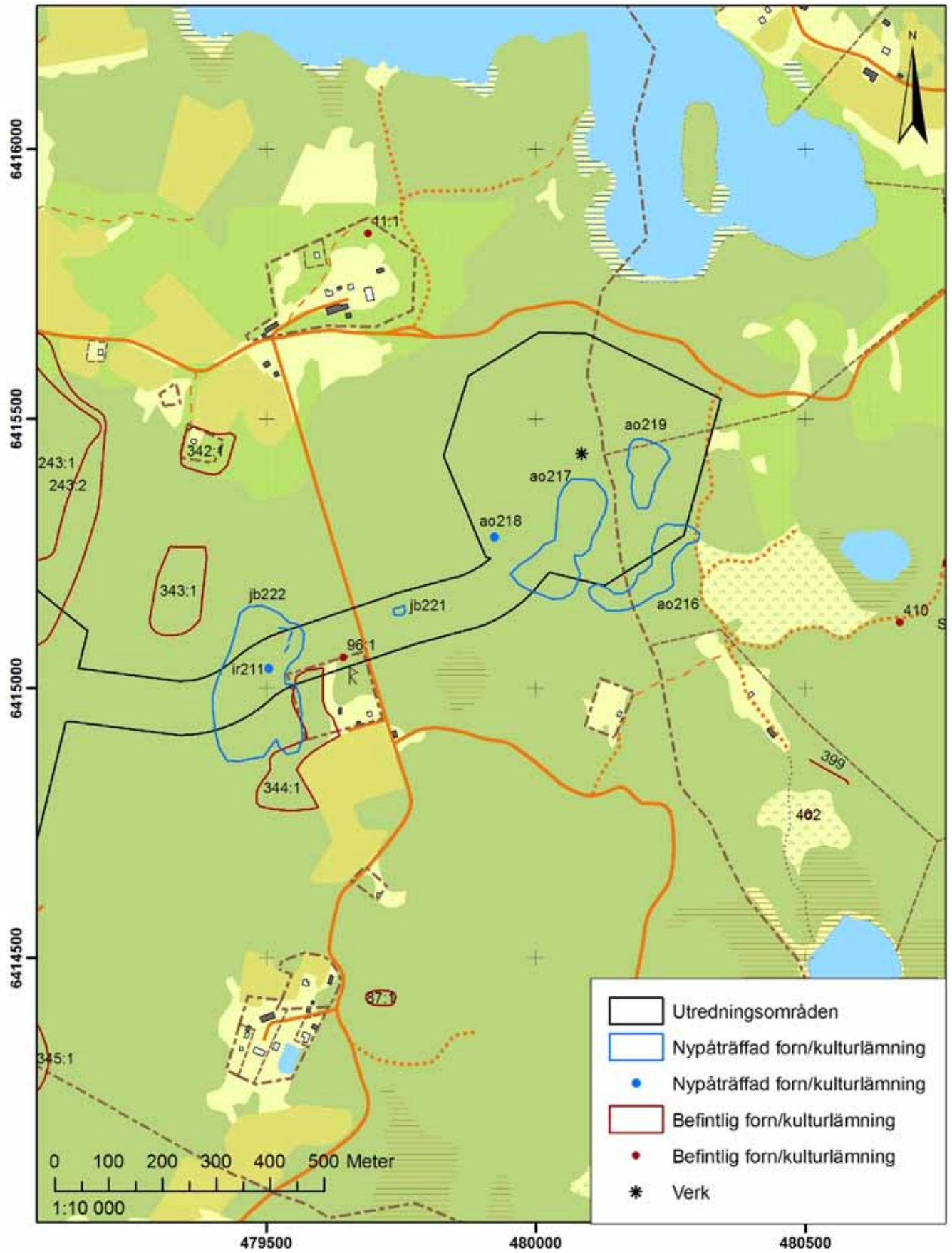
Älgön. Karta 5

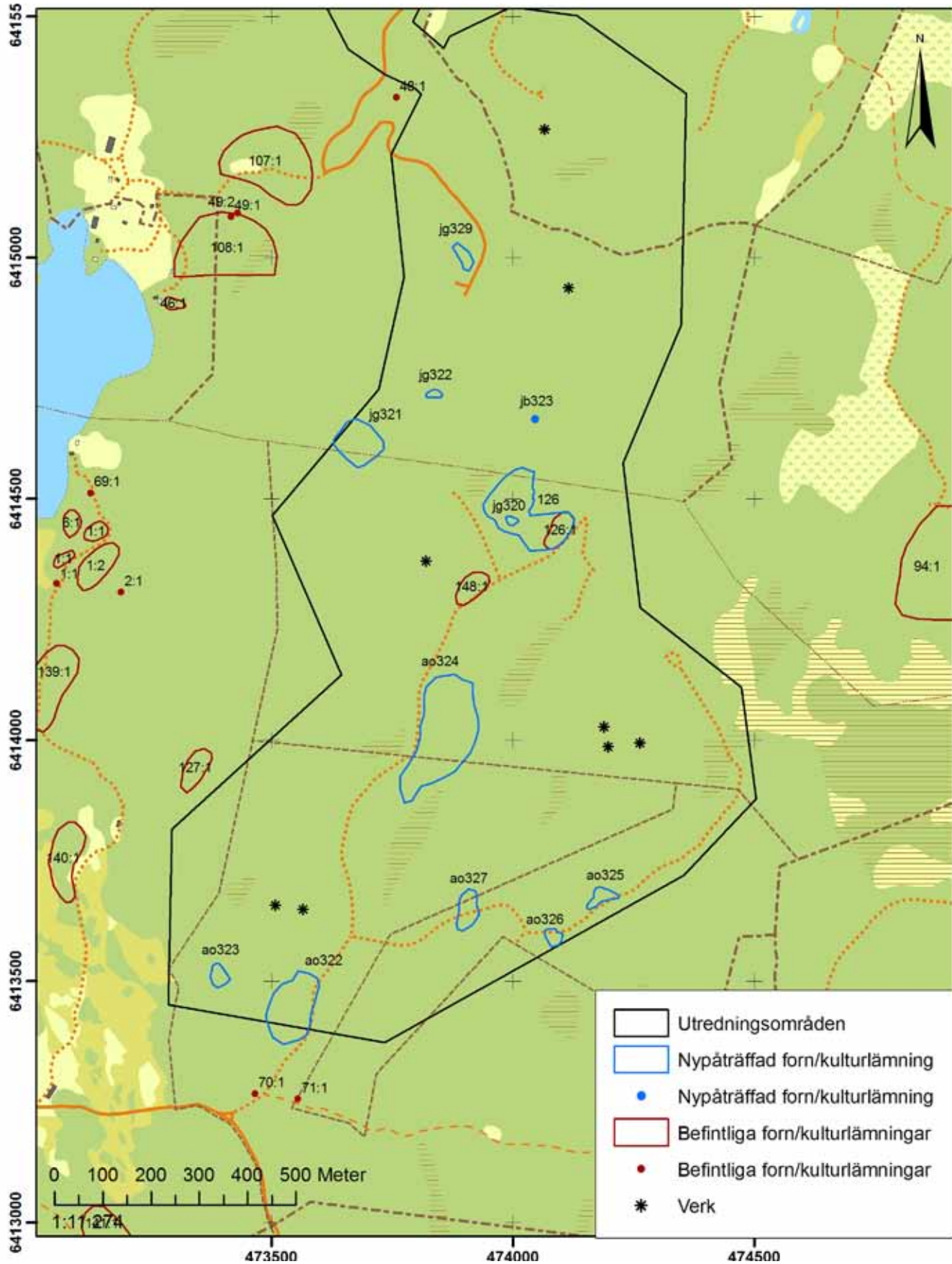
Älgön. Karta 6

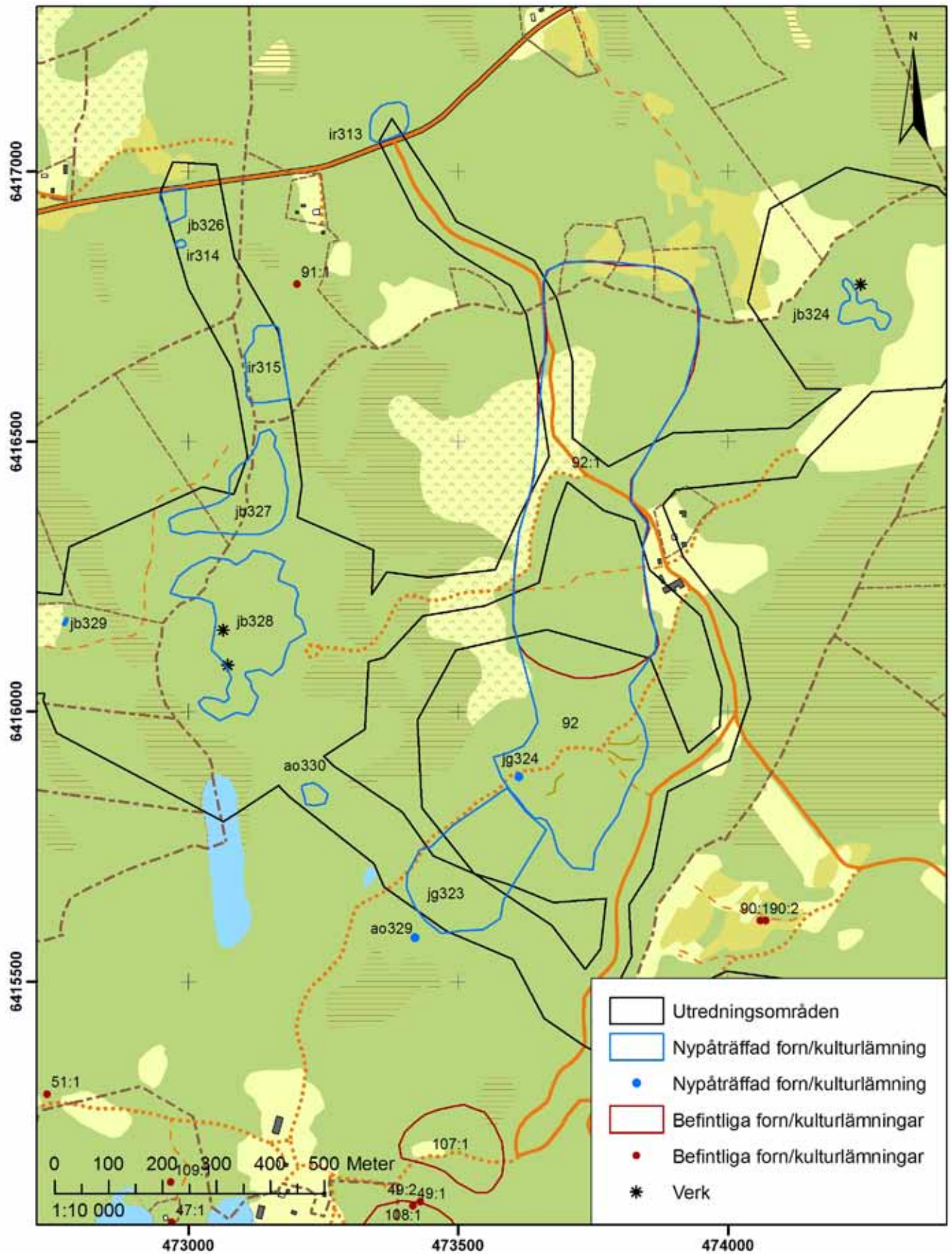
Älgön. Karta 7

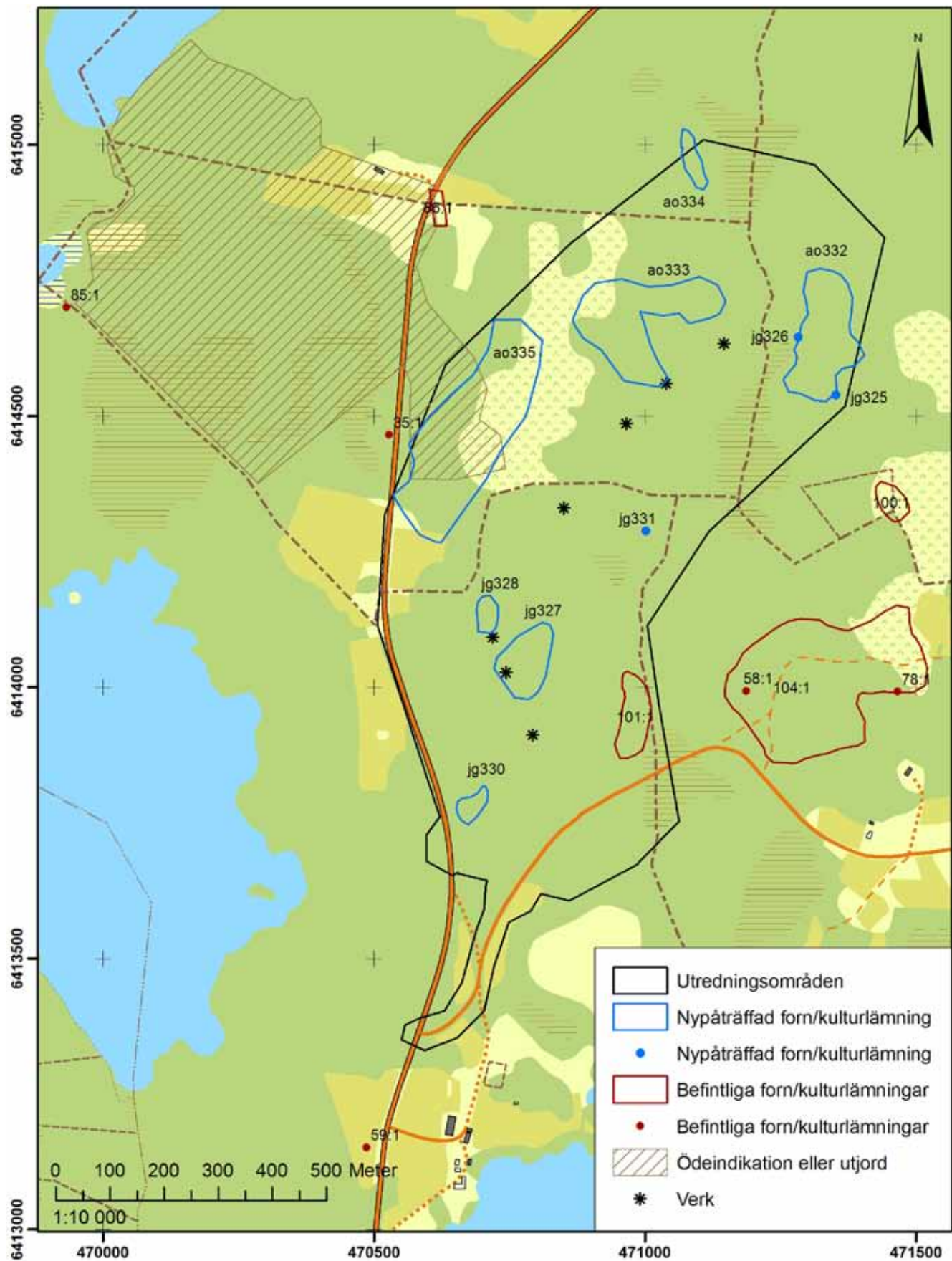
Haurida. Karta 8

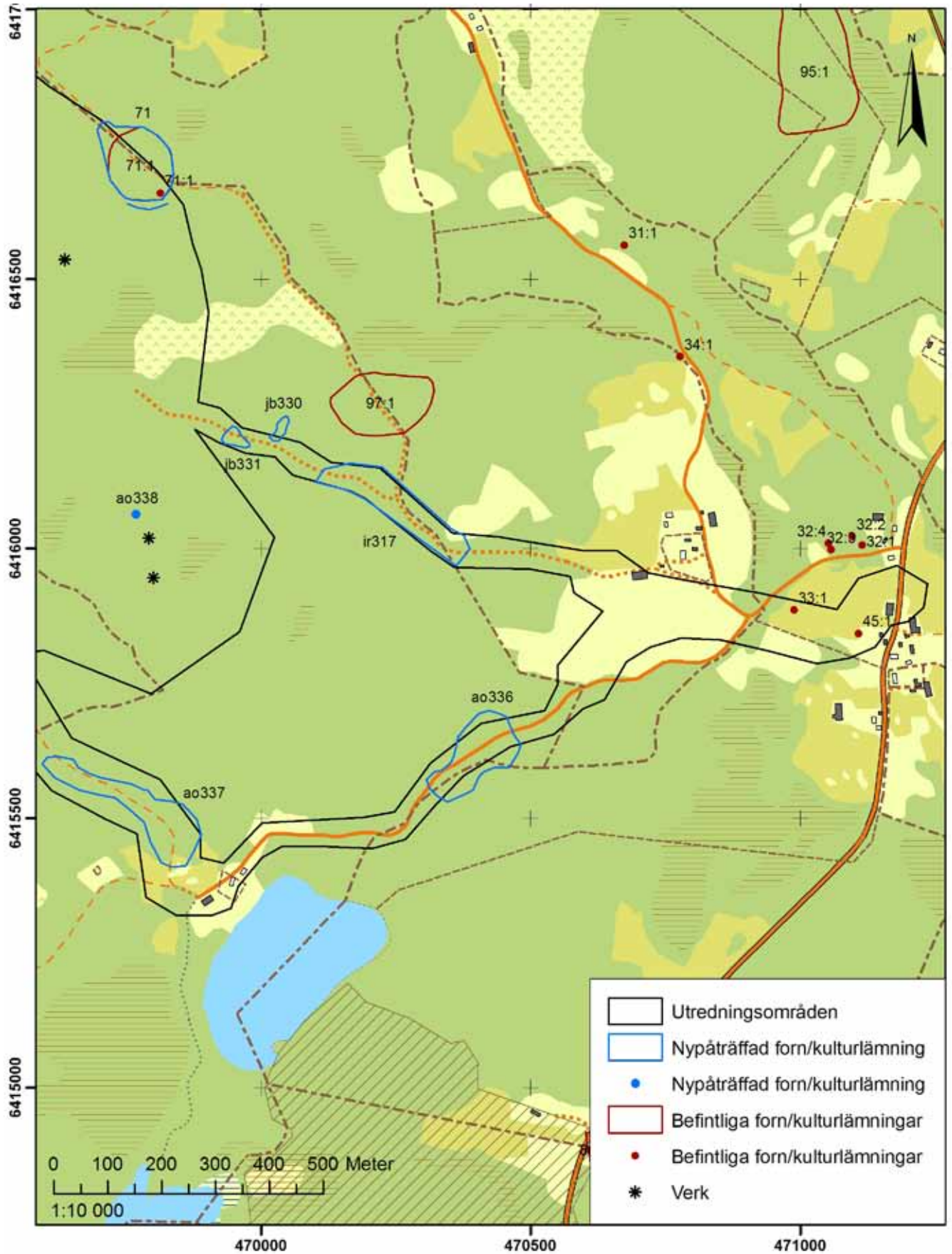
Haurida. Karta 9

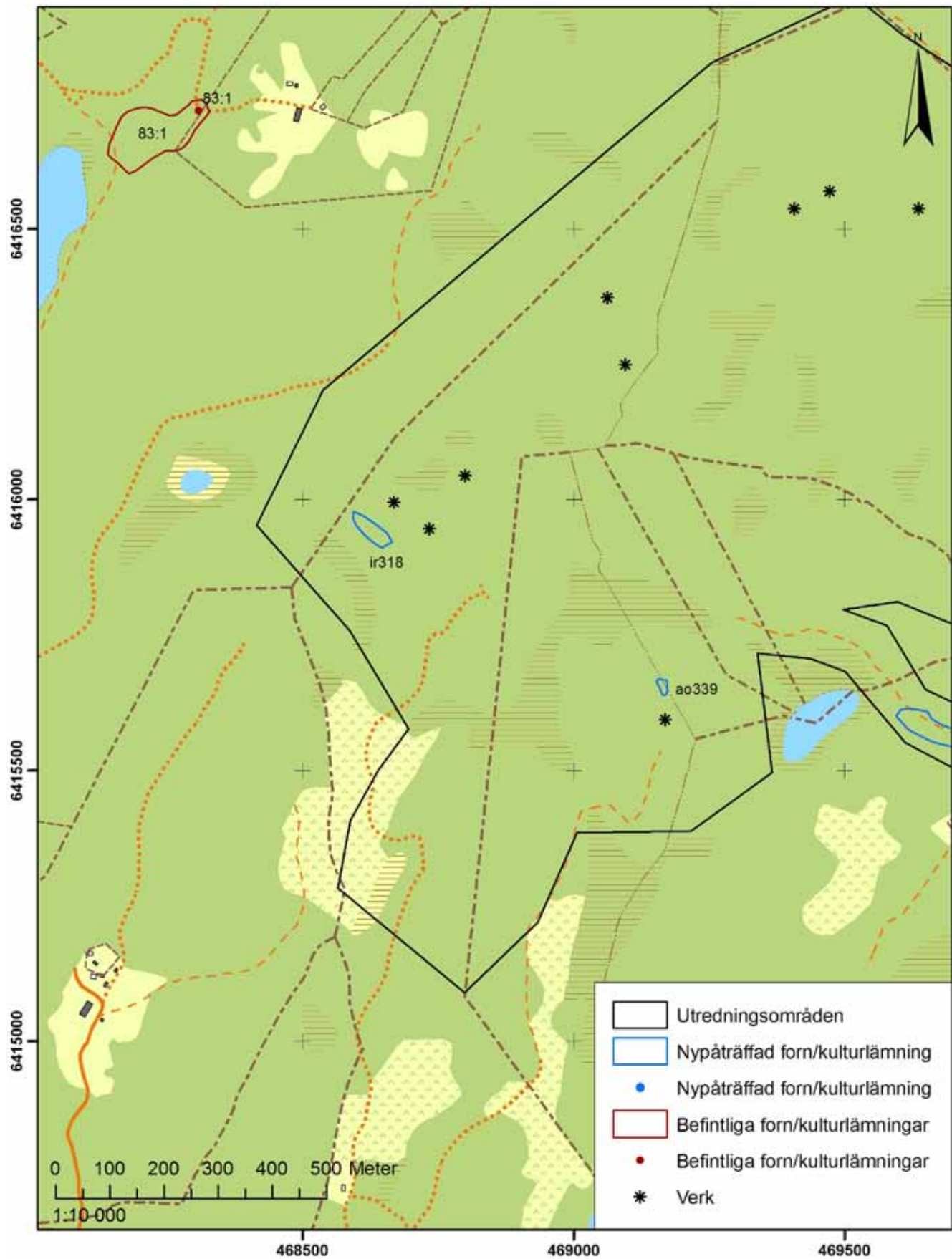
Haurida. Karta 10

Haurida. Karta 11

Haurida. Karta 12

Jönköpings läns museum har under hösten 2011 genomfört en arkeologisk utredning etapp 1 inom delar av Bälaryds, Haurida, Järsnäs, Lommaryds och Svarttorps socknar i Aneby och Jönköpings kommun. Utredningen föranleddes av planerad etablering av en vindkraftspark. Ungefär 1140 hektar har utretts genom en kart- och arkivstudie, fältinventering samt landskaps- och bebyggelseanalys.

Området karaktäriseras av blockrika hållmarker med mellanliggande moss- och myrmarksområden. Från 1600-talets mitt och framåt visar kartanalysen ett landskap som präglats av skog och utmark, men av en helt annan karaktär än den vi ser idag. Framför allt har landskapet tidigare präglats av större öppenhet där få bestånd av högväxt barrskog har ingått i ett mosaikartat halvöppet landskap. Dagens landskap är annorlunda och kan överlag beskrivas som ett ensartat monolandskap med planterad gran-skog eller åker. Däremellan finns på sina ställen fortfarande ett halvöppet beteslandskap, men dessa partier utgör endast en blek skugga av vad som en gång präglade större delen av utredningsområdet.

Utredningsområdet omfattar i allt väsentligt obebyggd mark. Bykärnorna med deras bebyggelse är i regel belägna utanför utredningsområdets gränser. Enstaka byggnader kan däremot ibland också vara belägna enskilt i ängs- eller skogsmark.

Bland de sedan tidigare kända forn- och kulturlämningarna inom utredningsområdet kan nämnas lägenhetsbebyggelser i form av torp och backstugor, fossil åkermark, skogsbrukslämningar efter kolning, en hägnad, väghållningsstenar och en kvadratisk stensättning.

I samband med fältinventeringen har ett 70-tal nya områden med fossil åker påträffats samt tre lägenhetsbebyggelser i form av torp. Vidare har fjorton kolningsanläggningar registrerats, både kolningsgropar och kolbottnar samt kolarkojor. En sedan tidigare okänd grav i form av en kvadratisk stensättning har också registrerats samt en färdväg och en gränssten.